

ЛЬВІВСЬКИЙ НАУКОВИЙ ФОРУМ

МАТЕРІАЛИ

ХІІІ МІЖНАРОДНОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ

**ТЕОРІЯ І ПРАКТИКА СУЧАСНОЇ
НАУКИ ТА ОСВІТИ**

29-30 вересня 2024 року

ЛЬВІВСЬКИЙ НАУКОВИЙ ФОРУМ

МАТЕРІАЛИ XIII МІЖНАРОДНОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ

ТЕОРІЯ І ПРАКТИКА СУЧАСНОЇ НАУКИ ТА ОСВІТИ

29-30 вересня 2024 року

**Львів
2024**

УДК 005

ББК 94.3(0)

Теорія і практика сучасної науки та освіти: матеріали XIII Міжнародної науково-практичної конференції м. Львів, 29-30 вересня 2024 року. – Львів : Львівський науковий форум, 2024. – 70 с.

У даному збірнику представлені тези доповідей учасників XIII Міжнародної науково-практичної конференції «Теорія і практика сучасної науки та освіти», організованої Львівським науковим форумом. Висвітлюються теорія і практика сучасної науки та освіти на сучасному етапі становлення, розглядаються сучасні наукові дискусії різних наукових напрямів.

Збірник призначений для студентів, здобувачів наукових ступенів, науковців та практиків.

Всі матеріали представлені в авторській редакції. За повноту та цілісність яких автори безпосередньо несуть відповідальність.

Львівський науковий форум, 2024

ЗМІСТ

ДЕРЖАВНЕ УПРАВЛІННЯ.....	5
<i>Омелян В.П.</i> НАПРЯМИ ЦИФРОВОЇ ТРАНСФОРМАЦІЇ ПОДАТКОВОГО АДМІНІСТРУВАННЯ В УКРАЇНІ.....	5
ЕКОНОМІЧНІ НАУКИ.....	7
<i>Дегтярьов В.А.</i> АВТОМАТИЗАЦІЯ ПРОЦЕСУ ГОДІВЛІ ТА ДОЇННЯ ЯК ПЕРСПЕКТИВНИЙ НАПРЯМ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ УПРАВЛІННЯ ГАЛУЗЗЮ ТВАРИННИЦТВА.....	7
<i>Путицький А.І.</i> ПРОГНОЗУВАННЯ РІВНЯ ЕКОНОМІЧНОЇ НЕРІВНОСТІ, СПРИЧИНЕНОЇ ЗАГАЛЬНИМИ МІГРАЦІЙНИМИ ПОТОКАМИ В КРАЇНУ.....	9
<i>Ярошенко С.С.</i> РОЛЬ СИСТЕМИ МОТИВАЦІЇ ПЕРСОНАЛУ В ПРОЦЕСІ УПРАВЛІННЯ АКТИВАМИ ТА ПАСИВАМИ БАНКУ.....	11
ІСТОРИЧНІ НАУКИ.....	13
<i>Кулик Л.Ю.</i> З ІСТОРІЇ РОЗВИТКУ ТЕХНОЛОГІЇ ПРАСУВАННЯ НА НІЖИНЩИНІ У ДРУГІЙ ПОЛОВИНІ ХІХ – НА ПОЧАТКУ ХХ СТОЛІТЬ.	13
<i>Федик Л.Б.</i> ПАТРІОТИЧНЕ ВИХОВАННЯ МОЛОДІ: ПОЗИТИВНИЙ ДОСВІД ПЛАСТУ І ОУН.....	16
МЕДИЧНІ НАУКИ.....	19
<i>Кумар А.</i> A COMPREHENSIVE APPROACH TO THE CARE OF CHILDREN BORN TO MOTHERS WITH TORCH INFECTIONS.....	19
ПЕДАГОГІЧНІ НАУКИ.....	23
<i>Волик В.В.</i> ПРОЕКТНА ТЕХНОЛОГІЯ НАВЧАННЯ В НАВЧАЛЬНИХ ПЛАНАХ СИСТЕМ ОСВІТИ ФЕДЕРАЛЬНИХ ЗЕМЕЛЬ НІМЕЧЧИНИ НА ПРИКЛАДІ ТЮРИНГІЇ З ТОЧКИ ЗОРУ МОЖЛИВОСТЕЙ РОЗВИТКУ ЗДІБНОСТЕЙ ОБДАРОВАНИХ ШКОЛЯРІВ.....	23
<i>Гончарук О.</i> ФОРМУВАЛЬНЕ ОЦІНЮВАННЯ НАВЧАЛЬНИХ ДОСЯГНЕНЬ УЧНІВ ЯК ВАЖЛИВА СКЛАДОВА ЯКІСНОЇ ОСВІТИ У НОВІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ШКОЛІ	29
<i>Паска У.</i> ІГРИ З КУБОМ ДЛЯ РОЗВИТКУ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ НА УРОКАХ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ В ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ.....	32

Ройко Л.Л. ПРИКЛАДНІ ЗАДАЧІ ЯК ОДИН ІЗ ЗАСОБІВ ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ У СТУДЕНТІВ-ЕКОЛОГІВ ПРИ ВИВЧЕННІ ВИЩОЇ МАТЕМАТИКИ.....	34
Хома М. МЕТОД ФОНІКСІВ ЯК ОСНОВА НАВЧАВННЯ ЧИТАННЮ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ	37
ПСИХОЛОГІЧНІ НАУКИ.....	40
Стець В.Д. РОЛЬ ПСИХОЕДУКАЦІЇ У ПІДВИЩЕННІ ПСИХОЛОГІЧНОЇ ОБІЗНАНОСТІ ТА БЛАГОПОЛУЧЧЯ СУСПІЛЬСТВА	40
ФІЛОЛОГІЧНІ НАУКИ.....	42
Bila K. ENHANCING LEARNING OUTCOMES: EFFECTIVE LESSON PLANNING IN LANGUAGE INSTRUCTION	42
Hovdi A.V. LINGUOCULTUROLOGY AS A PHILOSOPHY OF LANGUAGE AND CULTURE.....	45
Onyshchenko Y. DEVELOPING LANGUAGE SKILLS: EXERCISES AND ASSESSMENTS IN LANGUAGE TEACHING	47
ЮРИДИЧНІ НАУКИ	50
Tsapovych V., Dekusar A. EVIDENCE IN THE CRIMINAL JUSTICE SYSTEM OF UKRAINE	50
Гнедюк В.Л. АУДИТ ІНФОРМАЦІЙНОЇ БЕЗПЕКИ, ЮРИДИЧНІ АСПЕКТИ ...	52
Кабачна О.В. АНАЛІЗ КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВИХ АСПЕКТІВ ПРОТИДІЇ КОРУПЦІЇ В УКРАЇНІ: СУЧАСНИЙ СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ..	54
Кисельова Є. СКАСУВАННЯ ЗАПОБІЖНОГО ЗАХОДУ ДЛЯ ПРОХОДЖЕННЯ ВІЙСЬКОВОЇ СЛУЖБИ ЗА ПРИЗОВОМ ПІД ЧАС МОБІЛІЗАЦІЇ.....	57
Третяк В.В. АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ЩОДО ЗАПОБІГАННЯ ЗЛОЧИННОСТІ У СФЕРІ ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ.	60
Усова Д., Липка Р. ЗМІНИ В ПОРЯДКУ ПРОВЕДЕННЯ ОБШУКІВ ЗА УМОВ ВОЄННОГО СТАНУ	63
Цапович В., Фролов М. ЩОДО ПИТАННЯ ЗАГАЛЬНОЇ ХАРАКТЕРИСТИКИ БЮДЖЕТНОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ.....	66
Цапович В. ОСОБЛИВОСТІ ВЧИНЕННЯ ЗЛОЧИНІВ У СФЕРІ ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ, УЧИНЕНИХ ОРГАНІЗОВАНИМИ ГРУПАМИ І ЗЛОЧИННИМИ ОРГАНІЗАЦІЯМИ	68

ДЕРЖАВНЕ УПРАВЛІННЯ

Омелян В.П.,
аспірант

Національний авіаційний університет
м. Київ

НАПРЯМИ ЦИФРОВОЇ ТРАНСФОРМАЦІЇ ПОДАТКОВОГО АДМІНІСТРУВАННЯ В УКРАЇНІ

Значення розробки нових підходів і врахування ефектів цифровізації визначається як одне з завдань для забезпечення фінансової та податкової стабільності в процесі відновлення національної економіки. Трансформація податкового адміністрування через цифровізацію є важливим питанням, вирішення якого може принести суттєві позитивні зміни. Це можливо завдяки використанню новітніх цифрових технологій, а також вивченню передового досвіду податкового адміністрування в інших країнах [1].

Цифрова трансформація податкового адміністрування в Україні – це процес впровадження сучасних інформаційних технологій для покращення функціонування податкової системи [2]. Епоха цифрової трансформації змінює економіку та вимагає адаптації у всіх сферах суспільства, включаючи освіту, науку, фінансові відносини і державне управління. Цей феномен також суттєво впливає на функціонування податкових органів, які є важливим елементом державного управління, і рівень їхньої цифровізації значно визначає їхню ефективність. Сучасні програмні рішення, онлайн-платформи та широке використання цифрових технологій та Інтернету дозволяють податковим адміністраціям працювати більш результативно й ефективно [3].

Цифрова трансформація податкового адміністрування в Україні є важливим аспектом реформування державної системи, який покликаний покращити ефективність і прозорість податкової системи. Основні напрями цієї трансформації включають:

- електронні сервіси для платників податків (впровадження та вдосконалення систем електронного подання звітності, які спрощують процес подання податкових декларацій та інших документів; розвиток інтерактивного порталу, де платники можуть здійснювати перевірки, отримувати консультації, сплачувати податки);
- інновації в управлінні податковими процесами (розгляд можливостей впровадження технології блокчейн для забезпечення прозорості та достовірності податкових операцій; використання штучного інтелекту для покращення аналізу даних, автоматизації рутинних завдань і підвищення якості обслуговування платників податків);
- інтеграція інформаційних систем (налагодження інтеграції між податковими органами та іншими державними установами для покращення координації та обміну інформацією; зв'язок з банками та фінансовими установами; інтеграція з банківськими системами для автоматичного отримання інформації про фінансові операції платників податків);
- автоматизація процесів податкового адміністрування (використання аналітичних систем для виявлення ризиків, фальсифікацій і несплати податків; впровадження технологій для прогнозування і управління ризиками податкових перевірок і контролю);

- спрощення процедур і зменшення адміністративного навантаження (полегшення процедур реєстрації платників податків та створення більш зручних умов для ведення бізнесу; використання цифрових технологій для скорочення адміністративних бар'єрів і підвищення ефективності взаємодії між платниками податків і податковими органами);
- безпека та захист даних (впровадження сучасних систем захисту інформації для запобігання витоку даних та забезпечення конфіденційності; відповідність вимогам законодавства про захист персональних даних і забезпечення їхньої безпеки);
- підвищення прозорості та доступності інформації (розвиток відкритих реєстрів і баз даних, доступних для громадян і бізнесу; проведення тренінгів та інформаційних кампаній для платників податків про нові електронні сервіси та їх використання) [3; 4].

Зазначені напрями створюють основу для модернізації податкового адміністрування в Україні, яка дозволяє зменшити корупційні ризики, підвищити ефективність збору податків та спростити життя бізнесу і громадянам.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Пантелеєва Н. Цифрова трансформація податкового адміністрування. *Traektoriâ Nauki = Path of Science*. 2022. Vol. 8. № 1. С. 3035–3051.
2. Марченко М. Діджиталізація системи податкового адміністрування в Україні з урахуванням досвіду розвинених країн світу. *Економічний аналіз*. 2022. Т. 32. № 4. С. 127–134.
3. Павлютін Ю.М. Цифровізація системи податкового адміністрування: національний та іноземний досвід. *Правова позиція*. № 3(40). 2023. С. 145–148.
4. Мащенко О.В., Козаченко Ю.П. Запровадження процесу цифровізації у діяльність органів державної податкової служби. *Право та державне управління*. 2023. № 3. С. 101–111.

ЕКОНОМІЧНІ НАУКИ

Дегтярьов Володимир Андрійович

здобувач вищої освіти

Сумського національного аграрного університету

АВТОМАТИЗАЦІЯ ПРОЦЕСУ ГОДІВЛІ ТА ДОЇННЯ ЯК ПЕРСПЕКТИВНИЙ НАПРЯМ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ УПРАВЛІННЯ ГАЛУЗЗЮ ТВАРИННИЦТВА

Тваринництво переживає зростаючий рівень автоматизації через велику кількість повторюваних завдань, які вимагають певних навичок і великого робочого навантаження. Автоматичні системи годівлі для ВРХ є цінним варіантом для агрогосподарств, щоб зменшити щоденне робоче навантаження та підвищити добробут тварин і ефективність виробничих процесів.

Переваги впровадження автоматичної системи годівлі полягають у нижчих потребах в енергії, менших відходах корму та покращеному добробуті тварин. Однак такі переваги існують лише в тому випадку, якщо ретельне економічне та структурне планування враховує всі особливості сільськогосподарської ділянки для найкращого використання гнучкості автоматизованих систем годівлі. Крім того, автоматичні системи годівлі можуть бути основоположними для залучення молодих поколінь до тваринництва та підвищення інклюзивності такої діяльності з подальшим сприянням залученням жінок до аграрного підприємництва [4].

Автоматичні системи годування (AFS) знижують робоче навантаження молочних господарств, економлять час і підвищують ефективність управління галуззю тваринництва. Повністю функціонуюча AFS базується на дослідженнях, які запровадили концепцію загального змішаного раціону (TMR) для годівлі жуйних тварин. TMR сприяє одержанню корму жуйними тваринами з подальшим покращенням їхньої ефективності та стану здоров'я за умови, що оператори вживають відповідних запобіжних заходів (наприклад, додавання води під час змішування) та належного часу змішування, що є основоположним щодо TMR [5].

Системи автоматичного доїння (AMS) дають коровам відносну свободу вибору часу та частоти доїння протягом дня. Поєднання доїльних роботів і годівельних станцій (FS) може підвищити ефективність доїння та сприяти збільшуванню надоїв молока. Тому поєднання AMS і FS (AFS) може бути вигідним для аграріїв [1].

За даними інституту McKinsey [2] високий відсоток робочого часу в сільському господарстві (більше 50% у середньому) пов'язаний з повторюваними фізичними навантаженнями, які виконуються безперервно з невеликим прийняттям рішень, що робить навіть часткову автоматизацію та роботизацію багатьох сільськогосподарських операцій перспективним напрямом оптимізації ефективності управління сільськогосподарських підприємством.

Сприяння автоматизації та роботизації у тваринництві виходить далеко за рамки технічних аспектів. З одного боку, роботизоване доїння та автоматичне годування TMR є вже усталеними технологіями, які зараз перебувають у стадії подальшого закріплення

в багатьох розвинених країнах; з іншого боку, зосереджуючись на автоматизації годівлі, AFS є чудовою можливістю для нових поколінь аграріїв (більш схильних до цифрових технологій) продовжувати вести сільськогосподарську діяльність навіть у складних географічних умовах, особливо в сучасних умовах в Україні.

Інший аспект, що сприяє автоматизації, стосується використання енергії, особливо для високоефективних електричних двигунів. Така енергія може бути вироблена безпосередньо на сільськогосподарському підприємстві, підвищуючи екологічну стійкість тваринницької діяльності.

Розглядаючи економічні аспекти, слід зазначити, що державна підтримка, а саме надання субсидій або програмного кредитування за програмою 5-7-9 відіграє важливу роль у підштовхуванні аграріїв до впровадження найсучасніших цифрових технологій, включаючи AFS та пов'язані з цим витрати на їх впровадження в існуючі господарства.

Крім того, автоматичні системи покращують добробут тварин, зменшуючи конфлікти навколо доступу до годівниці та надають працівникам важливу інформацію про фізіологічний стан тварин завдяки численним доступним взаємопов'язаним датчикам. Останній аспект, однак, вимагає від товариства бути все більш схильними інтегрувати свої навички та досвід з об'єктивного інформацією, отриманою від сучасних цифрових систем. Такою системою може слугувати спеціалізовані додатки, наприклад, CattleEye Insights – це кросплатформна інформаційна панель, доступна на смартфоні, планшеті чи ПК [1].

Таким чином, враховуючи географічні особливості та сучасні умови в Україні, впровадження автоматизованих систем годівлі та доїння стає особливо перспективним. Такі системи дозволяють зберігати високий рівень продуктивності та ефективності навіть у складних умовах. Такі технології не лише оптимізують виробничі процеси, а й сприяють покращенню добробуту тварин та сталому розвитку господарства.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Cattleeye Insights APP. URL: <https://cattleeye.com/>
2. Manyika, J.; Chui, M.; Miremadi, M.; Bughin, J.; George, K.; Willmot, P.; Dewhurst, M. A Future That Works: Automation, Employment, and Productivity. URL: <https://www.mckinsey.com/featured-insights/digital-disruption/harnessing-automation-for-a-future-that-works/en>
3. Piwczyński D., Siatka K., Sitkowska B., Kolenda M., Özkaya S., Gondek J. Comparison of selected parameters of automated milking in dairy cattle barns equipped with a concentrate feeding system. *Animal*. 2023. Volume 17, Issue 12. URL: <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S1751731123003282>
4. Romano E, Brambilla M, Cutini M, Giovinazzo S, Lazzari A, Calcante A, Tangorra FM, Rossi P, Motta A, Bisaglia C, et al. Increased Cattle Feeding Precision from Automatic Feeding Systems: Considerations on Technology Spread and Farm Level Perceived Advantages in Italy. *Animals*. 2023. № 13(21):3382. URL: <https://doi.org/10.3390/ani13213382>
5. Sova, A.D.; LeBlanc, S.J.; McBride, B.W.; DeVries, T.J. Accuracy and Precision of Total Mixed Rations Fed on Commercial Dairy Farms. *J. Dairy Sci.* 2014. № 97, 562–571. URL: <https://doi.org/10.3168/jds.2013-6951>

Путицький А.І.

*аспірант кафедри фінансових технологій і підприємництва,
Навчально-науковий інститут бізнесу, економіки та менеджменту
Сумського державного університету*

ПРОГНОЗУВАННЯ РІВНЯ ЕКОНОМІЧНОЇ НЕРІВНОСТІ, СПРИЧИНЕНОЇ ЗАГАЛЬНИМИ МІГРАЦІЙНИМИ ПОТОКАМИ В КРАЇНУ

Загалом серед багатьох економістів побудує думка, що міграційні процеси мають значний вплив на розвиток цивілізацій і поширення ідей, а також на розвиток країн і світу загалом. Міграція також допомагає урізноманітнити населення країни, що, в свою чергу, може сприяти створенню більш динамічного та різноманітного суспільства. Люди, які мігрують, часто приносять із собою нові ідеї, навички та перспективи, які можуть сприяти економічному зростанню та розвитку.

Але міграційні процеси також можуть бути досить обтяжливими для фінансових систем країн-реципієнтів. Додаткове населення означає додаткові витрати на його утримання, що лягає тягарем на обмежені бюджетні ресурси країн. Яскравим прикладом такого явища є масова міграція українських біженців до європейських країн після російської агресії.

Результати дослідження [1], показали, що на міграційні процеси впливають, насамперед, демографічна ситуація, тривалість життя, стан здоров'я населення та виховання молодого покоління в сім'ї. Створення стійких та адекватних умов для економічного зростання для високоосвіченої частини населення може перешкодити їхньому бажанню мігрувати і таким чином позитивно вплинути на економічні та демографічні маркери в Україні.

На основі дослідження [2] для моделювання впливу різних факторів на міграційні процеси нами було побудовано множинну лінійну регресію за допомогою мови програмування Python. Всі дані для моделювання були отримані зі Світового банку або інформаційного веб-сайту державного сектору.

Модель була побудована з використанням трьох змінних, які можуть впливати на міграційні потоки: ВВП на душу населення, рівень безробіття та державні витрати на одного студента (Табл. 1).

Таблиця 1.

Коефіцієнти остаточної регресійної моделі.

Змінні	Коефіцієнти	Стандартна похибка	t -Stat	P-value
Перетин	174,928008	73,07878	2,393691	0,0278
ВВП на душу населення	0,006014	0,002159	2,785459	0,0122
Загальний % безробітних на ринку праці у віці 16 років і старше	- 14,232203	6,788531	-2,096507	0,0504
Витрати на одного студента	7,798610	2,994629	2,604199	

Джерело: розрахунки автора

За результатами моделювання майже всі обрані змінні є статистично значущими, оскільки всі p -значення є меншими за 0,05. Саму модель можна вважати адекватною, оскільки $\text{Prob}(F\text{-статистика}) = 0,000018$ менше 0,05, а коефіцієнт детермінації приблизно дорівнює 0,7 ($\text{Adj. } R^2 = 0,695$). Під час аналізу потенційної автокореляції в моделі було використано статистичний тест Дарбіна-Уотсона, який показав результат 2,169, що свідчить про відсутність автокореляції першого порядку в моделі. Для перевірки гетероскедастичності моделі (явища, коли дисперсії випадкових відхилень змінюються для кожного спостереження або групи спостережень, неможливо знайти середньоквадратичне відхилення параметрів регресії, а отже: не можливо оцінити значущість параметрів; неможливо побудувати довірчі інтервали; отримані оцінки параметрів регресії не є ефективними) було використано статистичний тест Уайта. Результати показують, що відповідне p -значення статистики тесту становить 0,1966, що означає, що ми не можемо відкинути нульову гіпотезу про наявність гомоскедастичності (незмінність дисперсії залишків для всіх спостережень вихідної сукупності) в цій моделі. Це вказує на те, що немає достатніх доказів того, що в кінцевій регресійній моделі присутня гетероскедастичність.

Всі висновки свідчать про те, що остаточна регресійна модель є адекватною та надійною (формула 1):

$$\text{Імміграція} = 174,928 + 0,006 * (\text{ВВП на душу населення}) - 14,232 * (\text{Рівень безробіття}) + 7,799 * (\text{Витрати на одного студента}) + \varepsilon \quad (1)$$

З результатів, отриманих в остаточній моделі, ми можемо визначити, використовуючи коефіцієнт еластичності, що найбільш впливовими факторами є ВВП на душу населення, державні видатки на одного студента та рівень безробіття (Табл. 2).

Таблиця 2.

Коефіцієнти еластичності для незалежних змінних.

Змінні	Коефіцієнти еластичності
ВВП на душу населення	0,4844
Державні витрати на одного студента	0,3275
Рівень безробіття	-0,1566

Джерело: розрахунки авторів

За допомогою цієї моделі можна прогнозувати кількість іммігрантів, використовуючи прогнозовану кількість використаних змінних. Модель побудована для аналізу міжнародних міграційних процесів, а не національних.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Zatonatska, T., Ignatyuk, A., Putytskyi, A., Pashkevych, Y., Dluhopolskyi, O., & Witkowski, J. (2023). Modelling and forecasting immigration processes in the United Kingdom using endogenous pull factors. *Financial and Credit Activity Problems of Theory and Practice*, 3(50), 213–223. <https://doi.org/10.55643/fcaptop.3.50.2023.4065>
2. Dluhopolskyi, O., Zatonatska, T., Lvova, I., & Klapkiv, Y. (2019). Regulations for returning labour migrants to Ukraine: international background and national limitations. *Comparative Economic Research. Central and Eastern Europe*, 22(3), 45–64. <https://doi.org/10.2478/ceer-2019-0022>

Ярошенко С.С.

фінанси, банківська справа та страхування,

2 курс аспірантури

Науковий керівник – к.е.н., доцент,

Доцент кафедри банківської справи та страхування **Охрименко І.Б.**

*Київський національний економічний університет
імені Вадима Гетьмана*

РОЛЬ СИСТЕМИ МОТИВАЦІЇ ПЕРСОНАЛУ В ПРОЦЕСІ УПРАВЛІННЯ АКТИВАМИ ТА ПАСИВАМИ БАНКУ

У сучасних умовах глобалізації, діджиталізації та турбулентності економічного середовища банки стикаються з численними викликами, серед яких значне місце займає ефективність управління активами та пасивами.

Управління активами та пасивами Банку – це скоординоване управління фінансами банку, в процесі якого через узгодження управлінських рішень та досягнення певних пропорцій між активними і пасивними операціями досягається кілька цілей, таких як підвищення прибутку, зниження ризиків, аналіз і контроль за ліквідністю, управління спредом [1, с. 249]. Цей процес вимагає високої професійної компетентності, зосередженості та відповідальності від співробітників.

Водночас, оскільки ефективність цього процесу великою мірою залежить від кваліфікації та залученості співробітників, система мотивації стає критичним фактором для досягнення стратегічних цілей банку. Мотивація персоналу стимулює працівників до кращого виконання своїх обов'язків, знижує ризик помилок та сприяє стабільності та розвитку банку в довгостроковій перспективі.

Мотивування являє собою надскладний процес формування такого психологічного стану особистості, який визначає її поведінку в певних обставинах, формує відношення до процесів та явищ, активізує і спрямовує її на досягнення конкретної мети [2, с. 3].

Більшість дослідників наголошує, що основну роль у процесі ефективного управління активами та пасивами відіграє Казначейство банку, оскільки саме вони, шляхом встановлення базових ставок за активними та пасивними операціями, з використанням методу трансфертного ціноутворення забезпечують управління ліквідністю та контроль за спредом. Саме ставки, що розраховані Казначейством є основою для цінових параметрів для масових кредитних та депозитних продуктів. Проте, ми вважаємо, що даний погляд є досить неповним, оскільки вищезазначені масові продукти характерні виключно для сегменту фізичних осіб, ФОП та мікробізнесу, при цьому, лівову частку доходів банки отримують від операцій з юридичними особами, де роль Казначейства у ефективному управлінні активами та пасивами є нижчою.

У роботі з юридичними особами головну роль у забезпеченні ефективності управління активами та пасивами відіграють клієнтські менеджери, які займаються безпосереднім продажем банківських продуктів юридичним особам. Саме вони відіграють ключову роль у формуванні фінансових результатів банку. Їхні рішення та професійні вміння суттєво впливають на прибутковість установи, оскільки саме вони працюють на "передовій" взаємодії з бізнес-клієнтами.

Ми вважаємо, що впровадження системи мотивації, яка ґрунтується на частці від отриманого доходу, є потужним інструментом для стимулювання продуктивності менеджерів. Запровадження такої системи передбачає, що чим дешевше клієнтський менеджер залучить депозит для банку та чим вищою буде ставка за кредитом, тим вищою буде його винагорода. Це створює прямий зв'язок між зусиллями менеджера і фінансовими результатами, стимулюючи його до пошуку найкращих умов для банку і клієнта. Така система мотивації сприяє збільшенню спреду, навіть без додаткових зусиль з боку Казначейства або колегіальних органів банку.

Запропонований нами підхід вже був практично впроваджений деякими українськими банками і за результатами року спостережень ми отримали наступні результати:

1. Підвищення ефективності продажів. Клієнтські менеджери, які зрозуміли, що їх дохід безпосередньо залежить від умов на яких вони продають продукти (кредити, депозити) стали працювати більш активно та ефективно. Це спонукало їх шукати оптимальні рішення для банку та клієнта, що збільшило кількість укладених угод та підвищило загальний рівень продажів.

2. Зосередженість на довгостроковій вигоді для банку. Така система стимулювала клієнтських менеджерів концентруватися не лише на кількості угод, але й на їх якості, зважаючи на прибутковість для банку. Чим вигідніші умови для банку вони забезпечать – дешевший депозит чи дорожчий кредит – тим більше зможуть заробити, що підвищило маржинальність кожної операції.

3. Особиста зацікавленість у розвитку клієнтської бази. Клієнтські менеджери стали більш зацікавлені у розвитку довгострокових відносин із клієнтами, що допомагає укладати нові вигідні угоди. Вони активно працюють над розширенням клієнтського портфеля, оскільки кожен новий клієнт може забезпечити їм додатковий дохід.

4. Стимул до професійного зростання. Оскільки їх дохід залежить від здатності досягати кращих умов, клієнтські менеджери стали більш вмотивовані покращувати свої навички ведення переговорів та фінансового аналізу. Це сприяло підвищенню їх компетентності та професіоналізму.

5. Зниження операційних витрат банку. Клієнтські менеджери, які орієнтовані на вигідні умови залучення депозитів і продажу кредитів, допомагають зменшити операційні витрати банку, оскільки кожна угода укладається з максимально можливою вигодою.

Висновок. Система мотивації, яка базується на частці від отриманого доходу, є потужним інструментом, як для підвищення ефективності роботи окремого клієнтського менеджера, так і ефективності управління активами та пасивами банку в цілому. Такий підхід стимулює їх шукати більш вигідні для банку умови під час залучення депозитів і надання кредитів, що сприяє зростанню прибутковості кожної операції. Крім того, це створює умови для розвитку довгострокових відносин з клієнтами, оскільки менеджери зацікавлені не лише у кількості, але й у якості угод. Підвищення професійних навичок і компетенцій співробітників відбувається природним чином через їхню особисту зацікавленість у результатах роботи. Таким чином, дана система не лише підвищує ефективність банку, але й сприяє його сталому розвитку в конкурентному середовищі.

Список використаних джерел:

1. Примостка Л. О. Фінансовий менеджмент банку : Підручник – 3-тє вид., доп. і перероб. - К.: КНЕУ, 2012. – 338 с.
2. Грідін О. В., Заїка С. О., Заїка О. В. Актуальні аспекти та перспективні напрями удосконалення систем мотивації персоналу. Електронний журнал «Економіка та суспільство». 2022. Вип. 42/2022. С. 1-8. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-42-3> URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/1649/1586>

ІСТОРИЧНІ НАУКИ

Кулик Л.Ю.

З ІСТОРІЇ РОЗВИТКУ ТЕХНОЛОГІЇ ПРАСУВАННЯ НА НІЖИНЩИНІ У ДРУГІЙ ПОЛОВИНІ ХІХ – НА ПОЧАТКУ ХХ СТОЛІТЬ.

Потреби суспільства протягом всієї його історії завжди були мінливі й вибагливі стосовно будь чого. Але саме вони й стали головним двигуном технічного прогресу. Стосується це й праски – інструменту для прасування, котрий має свою довгу й унікальну історію, адже від перших днів використання нагрітих каменів і металевих сковорідок до появи електричних прасок, кожне нововведення було спрямоване на те, щоб зробити процес прасування більш ефективним і результативним.

Мета даної роботи: з'ясувати, як відбувався процес вдосконалення праски, яким був вплив прасування на побут населення Ніжинщини протягом другої половини ХІХ – на початку ХХ ст. на основі колекції прасок з фондів Ніжинського краєзнавчого музею ім. Івана Спаського. Актуальність обраної теми зумовлена необхідністю вивчення музейної колекції в контексті краєзнавчих досліджень загального укладу життя населення на Ніжинщині в другій половині ХІХ – на початку ХХ ст., оскільки попереднє вивчення даної теми було недостатнім.

Треба зазначити, що аналогом праски користувалися ще в Стародавній Греції в ІV столітті до нашої ери. За допомогою предмета, схожого на гарячий металевий прут або качалку й вигладжували речі. Ще раніше для прасування застосовували спеціально оброблений нагрітий камінь. Також одяг розгладжували сковородою, нагрітою на гарячому вугіллі. Пізніше, зокрема в Україні, для прасування одягу використовувалися спеціальні дерев'яні «рублі» з качалками [3, с. 74]. Ці ранні форми прасування були трудомісткими і тривалими, але вони заклали основу для практики, яку ми знаємо сьогодні.

Праски, схожі на сучасні, з'являються в Європі лише у ХVІ ст. Чавунну плитку шліфували знизу, а зверху прикріплювали дугоподібну ручку. Перед використанням розігрівали в печі. Такі праски важили до 25 кг і добре розгладжували лише грубе полотно [3, с. 77].

В часи пізнього середньовіччя з'явилися металеві вугільні праски, в середину яких закладали розжарене вугілля. На території Російської імперії такі праски відомі з ХVІІ ст., а в Європі – ще раніше.

Загалом, не зважаючи на великий проміжок часу, який нараховує історія цього нагрівального пристрою, її різновидів існує лише шість: праска нагрівальна, вугільна, праска з нагрівальним елементом, спиртова, газова, електрична [2, с. 156]. Але зупинимось окремо на нагрівальних і вугільних пристроях. Саме ці експонати й складають невелику колекцію у кількості 7 одиниць в Ніжинському краєзнавчому музеї ім. Івана Спаського, два з яких у зібранні є ідентичними. Мова йде про нагрівальні праски. З'явилися вони на території України у ХVІІІ ст. і випускались аж до 60-х рр. ХХ ст., хоча вже був винайдений електричний пристрій. Великі чавунні праски важили до 10 кг і призначалися для прасування грубих тканин, верхнього одягу. Також вони виготовлялись зі сплаву металів і слугували для

прасування одягу та білизни [4]. Для домашнього вжитку відливалися праски малої форми з вагою близько 5 кг. Меншої ваги таку праску відливати не було сенсу, бо вона б дуже швидко охолоджувалася. Через те, що нагрівали такі праски на вогні (або у печі), їх ручки теж сильно нагрівалися, тому, щоб не обпекти руку, використовували складену у кілька шарів тканину [1, с. 21]. Оскільки для нагрівання металевої праски потрібен був певний час, господині купували два таких нагрівальних пристроїв. Поки один з них нагрівався, іншим прасували білизну, роблячи таким чином процес прасування безперервним. Великим недоліком таких прасок було те, що при нагріванні на відкритому вогні підшва та бік виробу вкривався кіптявою, тому, перед тим, як прасувати білу білизну, спершу потрібно було цю кіптяву зняти, провівши декілька разів підшву по іншій тканині [1, с. 22].

Нагрівальні праски з фондів НКМ ім. І. Спаського виготовлені з металевого сплаву, у формі човника, суцільнолиті, фабричного виробництва (у верхній частині корпусу нерозбірливе клеймо виробника), ручка до пристрою кріпиться за допомогою шурупів. Ще один нагрівальний експонат – чавунний. Ручка виконана з металевого сплаву. На верхній частині біля ручки рельєфний напис: «З.Б». Датується експонат приблизно кінцем XIX – початком XX століття.

Нагрівати праски могли також на примусі або кєрогазі. Кіптяву, що утворювалася на підшві праски, витирали об глиняну долівку, потім протирали ганчіркою. Зберігалися праски під піччю, інколи під лавою [4].

Наприкінці XVIII – XIX ст. в Російській імперії й, зокрема, на території України було налагоджене промислове виробництво литих та вугільних прасок. Їх випускали ливарні заводи, іноді – ковалі. Виготовляли праски переважно із чавуну, менше – із міді та сплаву металів [2, с.157].

Треба сказати, що зростаючи потреби в машинах зумовили розвиток машинобудівної промисловості, яка почала створюватися в Україні з кінця XVIII ст. Її представляли мідярні, чавуноливарні та машинобудівні заводи.

Зростання обсягів машинобудування стимулювало розвиток металургійної промисловості. На зміну невеликим рудням кустарного типу приходили чавуноливарні та залізобобні підприємства на Чернігівщині, Луганщині, Київщині, Одещині, Слобожанщині [5].

Наприкінці 90-х років XIX ст. Україна виплавляла 52%, у 1913 р. - 69% загальноімперського виробництва чавуну, 67% сталі, 58% прокату [5]. Тому не дивно, що велика кількість прасок другої половини XIX – початку XX ст. , знайдених небайдужими краєзнавцями, зокрема Чернігівщини, виготовлені саме в Україні.

На прасках фабричного виробництва можна побачити клейма виробника. На жаль, через тривале використання цих пристроїв, не завжди можна розібрати фабричне таврування.

Також протягом XVIII - XIX ст. набули розповсюдження на території України вугільні праски, в які почали засипати вугілля. Декілька таких прасок було передано НКМ ім. І. Спаського в 1982 р. Дві з них - типові чавунні вугільні праски, датовані кін. XIX ст., традиційної форми: носик загострений, нижня частина з невеликим виступом, корпус з усіх боків у невеличких отворах, за рахунок яких відбувалася циркуляція повітря і розгоралося вугілля, вгорі на металевій позубцьованій кришці знаходиться ручка, металева в основі, поверх - дерев'яна для тримання. Спереду є кріплення з металевою кулькою, за допомогою якого відкривалась кришка.

Їх не треба було гріти в печі. Аби вугілля добре розжарювалося, з боків робили отвори. Для кращої вентиляції треба було добре помахати праскою в різні боки [5]. Іноді вугілля висипалося і пропалювало одяг. Дошки та столи перед прасуванням почали накривати спеціальною тканиною. В Англії навіть видавали поради, якого розміру та з якого дерева має бути зроблена дошка, і чим її треба обтягувати. Зазвичай витісували їх із дуба і накривали вовняною ковдрою у байковій або фланелевій підковдрі [4]. У 1858 році американці Вільям Ванденбург та Джеймс Харві навіть запатентували вдосконалений прасувальний стіл зі спеціальною секцією для прасування комірців і рукавів [4].

У 1986 р. до музею потрапила вугільна праска, яка складається з металевого пустотілого корпусу та товстої металевої підшви, з тильної сторони якої знаходиться «димар» - витяжна труба для притоку повітря. Така конструкція запобігала попаданню розпеченого вугілля на тканину. Справжньою окрасою колекції стала праска, витяжна трубка якої прикрашена декоративними елементами у вигляді голови дракона з відкритою пащею. Для захисту рук від пару під ручкою розташована металева пластина.

Загалом, представлені в колекції експонати були виготовлені в другій половині XIX ст. – на початку XX ст. і знайдені мешканцями, проживаючими в Чернігівській обл. На жаль, тривале використання прасок у побуті позначилося на їхньому стані: окремі елементи пошкоджені, метал зазнав корозії з часом. Але подібні недоліки не можуть завадити вивченню артефактів і зрозуміти значну роль прасування для підтримки зовнішнього вигляду одягу, навіть в різних культурах, бо прасування – це явище, яке має тривалу історію і виходить за межі культурних кордонів, а праска стає з часом необхіднішим побутовим пристроєм для населення будь якого регіону або країни.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Боровкова А. История возникновения утюга. Исследование трудоемкости и качества глажки старинными и современным утюгом // Юный ученый. 2017. № 2.2 (11.2). С. 20-22.
2. Добриця, І. І. З історії звичайних речей // Розкажіть онуку. 2006. №19-20. С.156-159.
3. Жам О.М., Грудевич Т.В. Вугільні та нагрівні праски у зібранні Національного історико-етнографічного заповідника «Переяслав»: характеристика колекції // Питання історії науки і техніки. 2016. № 6. С. 74–79.
4. Історія праски: винахідництво як мистецтво. URL: <http://www.personal-plus.net/374/6639.html>
5. Промисловість України пореформеного періоду. URL: https://osvita.ua/vnz/reports/econom_history/24592/

Федик Лідія Богданівна,
кандидат історичних наук,
доцент кафедри права та публічного управління
ЗВО «Університет Короля Данила»

ПАТРІОТИЧНЕ ВИХОВАННЯ МОЛОДІ: ПОЗИТИВНИЙ ДОСВІД ПЛАСТУ І ОУН

Російсько-українська війна гостро поставила питання про потребу формування патріотизму серед населення як базової цінності для перемоги у війні та фізичного виживання нації. Патріотизм – це одна з базових складових національної самосвідомості народу, що виражається в почуттях любові, гордості і відданості своїй батьківщині, його історії, культури, традицій та побуту, в почутті морального обов'язку його захисту. Патріотизм цінність, яка формується під впливом цілеспрямованої діяльності держави й виступає однією з складових морального і культурного виховання. Однак українська історія показує приклади проявів високого патріотизму населення за умов відсутності власної держави, що виявилось у діяльності ОУН-УПА та Пласту. Запорукою цього була чітко сформована система цінностей у цих організаціях та правильно підібрані методи виховання.

Створений у 1911 р. в умовах відсутності державності, «Пласт» в основу своєї діяльності поклав виховання молоді на засадах українських національних та християнських традицій, за прикладом англійського скаутингу Роберта Бейден-Пауела. Метою скаутингу є виховання добрих громадян своєї держави і включає 4 складові:

- 1) самозарадність – вміння знайти вихід, без сторонньої допомоги, у будь-якій ситуації, впевненість у власних силах;
- 2) навички і вміння, які можуть бути корисними у житті;
- 3) служба Батьківщині – спільне виконання різних громадських обов'язків;
- 4) фізичне здоров'я [6, с. 7].

Основою виховної праці у Пласті стали книга Олександра Тисовського «Пласт» (1913 р.) та видані в той же час посібники Петра Франка «Пластовий однострій», «Пластові гри та забави», «Пластові відзнаки» [1]. На думку О.Тисовського головна пластова ідея – виховання національно свідомої української молоді, згуртованої у спільноту, яка зможе здобути для свого народу славу і гідне місце серед інших народів. Для такої молоді добро національної спільноти повинне стояти вище власного [4, с. 122]. Щоб досягти цієї мети особливий акцент робиться на: дотриманні Божих та загальнолюдських законів [4, с. 6-7, 23]; практичному вияві любові до України незалежно від місця проживання, що передбачає знання рідної мови та історії; щоденне здійснення добрих вчинків, шляхом піклування про інших, що сприяє формуванню і гармонійному розвитку спільноти [4, с. 86-87, 94].

Основою пластового характеру є почуття особистої гідності та національної честі та усвідомлення своєї цінності з думкою бути корисним для суспільства [4, с. 180]. Оскільки до розвитку «Пласту» доклали зусилля провідні діячі Української греко-католицької церкви, особливу увагу приділяли вихованню української молоді на засадах християнської моралі.

Пластова виховна система складається з трьох елементів: 1) ідейні основи Пласту – ідея (закріплена в пластовій присязі) і виховний ідеал (окреслений пластовим законом); 2) пластова метода; 3) Виховні засоби.

Пластова метода включає вісім елементів: Закон і Присяга; навчання через дію; гурткова система; самовиховання; життя в природі; приклад дорослих; громадська активність.

Пластовий Закон є виховним ідеалом пластового руху і включає 14 рис характеру, якими повинен володіти пластун: словний, сумлінний, точний, ощадний, справедливий, увічливий, братерський і доброзичливий, зрівноважений, корисний, дисциплінований, пильний, дбає про своє здоров'я, любить красу і дбає про неї, завжди доброї гадки. Важливо, що Пласт не ставив політичних цілей – його мета – виховання свідомих, відповідальних та повновартісних громадян місцевої, національної та світової спільнот, і провідників українського суспільства [3].

З початку 1930-х через утиски з боку влади та офіційну заборону діяльності, Пласт перейшов у напівлегальне становище і почав активніше співпрацювати з ОУН. Члени ОУН, що організували перші відділи, були здебільшого колись пластунами. Тому багато виховних ідеалів «Пласту» лягло в основу національно-патріотичної підготовки членів ОУН.

За визначенням провідного ідеолога українського визвольного руху Петра Федунка-«Полтави», «патріотизм мусить проявлятися не тільки в охоті зложити життя в жертві за національні ідеали, але й в охоті щоденною тяжкою працею здобути щораз нові позиції, творити щораз нові вартости» [5, с.31-32]. Загалом він виокремлював два типи героїзму: «героїзм крові» і «героїзм щоденної праці». Саме останній є більш важливий, оскільки усі матеріальні і духовні цінності є результатом щоденної праці мільйонів українців [с. 488]. Тобто у трактуванні ОУН-УПА патріотизм – це діяльна любов до Батьківщини, яка виявляється в постійній праці для добра свого народу та своєї держави. Кінцевою метою ОУН було здобуття Української Самостійної Соборної Держави, перша заповідь Декалогу українського націоналіста проголошує: «Здобудеш Українську державу, або загинеш в боротьбі за Неї». Тому обов'язком кожного патріота є боротися з ворогами України. Важливими у якостях, які потрібно передусім виховувати, Петро Федунка-«Полтави» вважав почуття національної гідності, віри у власні сили і силу власного народу, стійкість, відвага, фанатизм, ідейність [5, с. 313, 316]. У «12 прикметах характеру українського націоналіста», за авторства Степана Ленкавського, які до певної міри перегукуються з 14 точками пластового закону, виокремлюються наступні риси: безкорисливість, чесність, дисциплінованість, активність та підприємливість, відважність, витривалість, рішучість, точність, зрівноваженість, фізичне і духовне здоров'я [2, с. 187-188]. Так само як і в Пласті в ОУН, кожен учасник обов'язково мав приділяти час для самовиховання. Для цього створювалася спеціальна ідеологічна література, розроблена теоретиками ОУН та виділявся окремий час.

Отже, у Пласті та ОУН у патріотичному вихованні молодого покоління основний наголос робився на пріоритеті національного інтересу над особистим, формуванні почуття національної гідності та спонуванні до діяльної любові до Батьківщини.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Генег Р. Українська скаутська організація «Пласт» як символ національного відродження. Каменяр. 2012. №3, квітень. URL: <http://kameniar.lnu.edu.ua/?p=2471>
2. Літопис УПА. Нова серія. Т. 21: Ярослав Старух: Документи і матеріали / Упоряд. В. Мороз. НАН України. Інститут української археографії та джерелознавства ім. М. С. Грушевського; Видавництво «Літопис УПА»; Галузовий державний архів СБУ. Служба безпеки України. Київ; Торонто, 2012. 1008 с.
3. Про Пласт. URL: <https://plast.org/about/>
4. Тисовський О. Життя в Пласті: посібник для українського пластового юнацтва. 4-те видання. Торонто, 1997. 550 с.
5. Федун Петро – «Полтава». Концепція Самостійної України. Том 1. Твори / Упоряд. і відп. ред. М. В. Романюк; НАН України. Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича; Галузовий державний архів Служби безпеки України. – Львів, 2008. – 720 с.
6. Яремченко О. Основи пластунства. Берлін: «Українське слово», 1923. 56 с.

МЕДИЧНІ НАУКИ

Кумар А.

студентка,

*Науковий керівник: Рибка Олена Сергіївна,
асистентка кафедри педіатрії № 1 та неонатології*

Харківський національний медичний університет

A COMPREHENSIVE APPROACH TO THE CARE OF CHILDREN BORN TO MOTHERS WITH TORCH INFECTIONS

Introduction. TORCH infections (Toxoplasmosis, Other (syphilis, varicella-zoster, parvovirus B19), Rubella, Cytomegalovirus, Herpes simplex virus) are a group of infections in which one of the ways of transmission is perinatal, that is explained as that infection can be transmitted from mother to child during pregnancy. This poses a great threat to the child. TORCH infection can lead to congenital anomalies, neurological disorders, developmental delay, and in the worst case — to the death of the child. Because of this, a comprehensive approach to the care of such newborns is critically important to reduce complications and improve their quality of life. [1]

Main part. Toxoplasmosis. If a woman was infected six months or more before pregnancy, there is no threat to the child. But if toxoplasmosis is found in an already pregnant woman, it can cause negative consequences for the child's development.

We will divide the care of a newborn child into several stages: screening, therapy and supervision.

Screening: Newborns should be screened for the parasite. This may include serological tests for antibodies to *Toxoplasma gondii*. An ultrasound examination is used to assess the presence of abnormalities in organs, including the brain, eyes, liver, and spleen.

Treatment: If a child was confirmed to have toxoplasmosis, specific antiparasitic therapy is prescribed. Usually it is pyrimethamine in combination with sulfadiazine or clindamycin. The duration of treatment may vary depending on the severity of the infection. It is important to regularly check the effectiveness of the treatment and adjust the doses as necessary.

Surveillance: These are systematic examinations to detect possible damage to the nervous system: developmental delay or symptoms such as seizures. It is necessary to constantly check vision in order not to miss possible damage to the retina or optic nerve. It is necessary to strengthen immunity and regularly visit a pediatrician. [2]

Rubella. This viral disease leaves behind persistent immunity from infection, therefore, if a woman got sick before pregnancy and re-infection occurred during it, the threat to the child is minimal, but if the expectant mother is infected for the first time, the danger is serious. The greatest risk, if the infection occurred in the first two months of pregnancy, is even an indication for termination of pregnancy. If the infection occurred in the second or third trimester, irreversible consequences for the fetus can be avoided.

Screening: In newborns, serological tests are used to confirm infection. During the examination of the child, a rash and possible birth defects are looked for.

Therapy: There is no specific antiviral treatment, the treatment is usually symptomatic, it is the maintenance of the general condition of the child (fighting fever, pain, etc.). The child should receive appropriate care to prevent or treat secondary infections that may occur as a result of a weakened immune system.

Surveillance: These are regular medical examinations to detect possible birth defects, such as heart defects, hearing defects, visual impairment, or neurological problems that may result from infection. After reaching the age when vaccinations are allowed, newborns should be given all recommended vaccines, including the rubella vaccine as part of the MMR (measles, mumps, rubella) vaccination. [3, c. 15-16]

Cytomegalovirus infection (CMV, cytomegaly). Intrauterine infection can occur not only from the mother, but also from the father at conception (if the virus is contained in the semen). But most often the virus enters the body of the fetus through the placenta or fetal membranes. The consequences will range from intrauterine death of the fetus to its severe anomalies - underdevelopment of the brain and/or its hydrops, hepatitis and other lesions of the liver and spleen, pneumonia, heart defects, and various congenital ugliness. Infants who have already been born are diagnosed with severe consequences of CMV infection - delayed mental and intellectual development, cerebral palsy, epilepsy, deafness, blindness, psychomotor disorders, etc. That is why primary cytomegaly in a pregnant woman at an early stage requires an artificial termination of pregnancy.

Screening: Serological tests to confirm the presence of CMV in a newborn, which includes the detection of viral antigens or specific antibodies in the baby's blood. Polymerase chain reaction (PCR) can be used to detect viral DNA in the child's urine, saliva, or other body fluids.

Treatment: In severe cases of CMV infection in newborns, antiviral therapy such as ganciclovir or foscarnet may be prescribed to reduce the viral load and prevent complications. Treating symptoms such as fever, rash, or digestive problems, as well as supporting the child's general condition.

Surveillance: Regular examinations to detect possible neurological complications, such as developmental delay, cognitive impairment, or problems with coordination. Checking for vision problems such as retinitis or other congenital eye defects. Assess for possible hearing loss, as CMV can cause congenital hearing loss. Constant monitoring of the condition of the newborn, checking of routine vaccinations. [3, c. 19-21]

Herpetic infection. The safest is the primary infection of a woman in the first half of pregnancy, when all the organs and systems of the future baby are laid, because in this case the risks of a frozen pregnancy and miscarriage increase threefold. If the primary infection occurred in the second half of pregnancy, the risk of fetal microcephaly, retinal pathology, heart defects, congenital viral pneumonia, and premature birth increases. During the passage through the birth canal of an infected mother, the child can also become infected. This is especially common in cases of exacerbation of genital herpes in a pregnant woman, when herpetic rashes affect the cervix and genital tract.

Screening: There is a check for the presence of characteristic symptoms of herpes (skin rash, sores). PCR is used to detect virus DNA in biological samples (blood, saliva, urine or fluid from ulcers). Antibodies to HSV are also detected thanks to a serological test.

Therapy: It is necessary to prescribe antiviral drugs (acyclovir, valacyclovir or famciclovir) to reduce the viral load and treat the symptoms of infection, treat ulcers, and maintain the general condition of the child.

Surveillance: Includes examination for possible neurologic complications such as meningitis, encephalitis, or developmental delay. Regular examination for herpetic keratitis or other congenital eye lesions. Do not forget about the assessment of possible hearing impairment. Constant monitoring of the condition of the newborn, checking of scheduled vaccinations is necessary. [3, c. 23-25]

"O" (Other) includes infections such as syphilis, chicken pox, and parvovirus B19.

Syphilis. The greatest risk to the fetus is congenital syphilis of the mother, which can cause malformations, miscarriage, or death of the newborn. If the disease is detected in time, treatment with antibiotics (penicillin) can significantly reduce the risks for the child.

Screening: Includes serological tests to detect antibodies to *Treponema pallidum* in the newborn. Regular ultrasound examination during pregnancy is necessary to detect possible signs of congenital syphilis.

Treatment: The main method of treatment is the use of antibiotics, particularly penicillin, which is an effective treatment for syphilis in newborns.

Supervision: Regular monitoring of the newborn's development to detect possible complications (neurological disorders or hearing damage). The child needs regular examinations and appropriate vaccinations. [4]

Varicella. After this disease, stable immunity is formed. If the infection was before pregnancy, re-infection does not pose a threat to the fetus. However, primary infection during pregnancy can have serious consequences, especially in the first trimester, when developmental defects are possible, while if the infection occurs later - in the third trimester - the risks for the fetus are significantly reduced. Neonatal chickenpox is also possible.

Screening: Serological tests and ultrasound to detect congenital abnormalities in the fetus.

Therapy: Antiviral drugs such as acyclovir and varicella-zoster immunoglobulin for passive immunization

Supervision: Regular monitoring of the child's vision and development, checking for neurological lesions, vaccinations according to the schedule. [5]

Parvovirus B19. It also builds persistent immunity, however, if a woman is infected with parvovirus during pregnancy, it can lead to fetal anemia, dropsy, and even fetal death, especially when infected in the second trimester.

Screening: Serological tests to detect antibodies to parvovirus B19 and ultrasound examinations, which can help detect signs of fetal hydrops (a severe accumulation of fluid in the tissues) or other complications.

Therapy: If anemia or hydrops is detected in the fetus, intrauterine blood transfusion is possible. Newborns are prescribed treatment for anemia and other complications if necessary.

Supervision: These are regular examinations to assess the child's development, scheduled vaccinations, visits to the pediatrician.

We should not forget about the psychological support of parents, because the less worries adults have, the easier it will be for the child to accept it. [6]

Conclusion. TORCH infections are a serious group of diseases that can affect the further development of the fetus, mainly affecting the nervous system. To minimize the consequences of infections, it is critical to undergo a timely examination and, in case of infection, to carry out specific treatment for both the mother and the newborn.

To improve the condition of children, it is important to implement individualized treatment and rehabilitation plans that include multimodal therapy and telemedicine. Early intervention

programs can help correct developmental delays. The development of genetic and molecular research will contribute to more accurate diagnosis, and innovations in immunization will reduce the risks of severe consequences. Psychosocial support for parents and training of medical staff will also contribute to improving the quality of care.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. TORCH-інфекції: що варто знати про них? [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.medicalscience.ua/torch-infections-what-to-know> – Назва з екрану.
2. TORCH-інфекції для вагітних [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://medlabtest.ua/uk/patients/analizu/paket-no33-torch-infekcii-dla-beremennyh> – Назва з екрану.
3. Овчаренко Л. С. Внутрішньоутробні інфекції групи TORCH. Київ 2008. 31 с.
4. **Вроджений сифіліс** [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://compendium.com.ua/uk/handbooks-uk/nozologia-dovidnyk/vrodzhenij-sifilis/> – Назва з екрану.
5. **Вітряна віспа** [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://phc.org.ua/kontrol-zakhvoryuvan/inshi-infekciyni-zakhvoryuvannya/krapelni-infekcii/vitryana-vispa> – Назва з екрану.
6. Parvovirus infection of the human fetus and newborn [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/1561488/> – Назва з екрану.

ПЕДАГОГІЧНІ НАУКИ

Волик В.В.
аспірант

Український державний університет
імені Михайла Драгоманова

ПРОЕКТНА ТЕХНОЛОГІЯ НАВЧАННЯ В НАВЧАЛЬНИХ ПЛАНАХ СИСТЕМ ОСВІТИ ФЕДЕРАЛЬНИХ ЗЕМЕЛЬ НІМЕЧЧИНИ НА ПРИКЛАДІ ТЮРИНГІЇ З ТОЧКИ ЗОРУ МОЖЛИВОСТЕЙ РОЗВИТКУ ЗДІБНОСТЕЙ ОБДАРОВАНИХ ШКОЛЯРІВ

Подана нижче стаття подає аналіз Навчального плану з фізики для отримання Атестаата зрілості федеральної землі Тюрингія в Німеччині. Автор аналізує Навчальний план та доводить на прикладах гнучкість Навчального плану для вчителів загальноосвітніх шкіл щодо використання методів та підходів в роботі з обдарованими дітьми. Було проаналізовано Навчальний план та виявлено можливості для використання проектних технологій навчання в школі та в позашкільних закладах навчання. З огляду на присутність таких можливостей в Тюрингії, автор рекомендує введення проектних технологій в навчальний процес в школі в Україні.

Ключові слова: проект, обдаровані школярі, проектні технології навчання, компетентності, Навчальний план, особливі обдарування.

The article given below gives an analysis of the Curriculum in physics for obtaining the School certificate in the Federal State of Thuringia in Germany. The author analyses the Curriculum and proves with examples the flexibility of the Curriculum for teachers of secondary schools by using the methods and approaches while working with gifted children. There was given the analysis of the Curriculum and revealed the possibilities for using the project learning technologies in schools and extracurricular units. Taking these possibilities in Thuringia into consideration, the author recommends the implementation of project technologies in the learning process in Ukraine.

Key-words: project, gifted school students, project learning technologies, competencies, Curriculum, extraordinary giftedness.

Сучасне суспільство, як автор статті раніше зазначав у своїх роботах, не може існувати без акцентованої уваги на безпосередньому завданні чи *проекті*. Чіткість та точність виконання поставлених перед виконавцями завдань залежить не лише від точності формулювання, а й підходів та методів, які використовуються в процесі реалізації. Відтак, постає проблематика навчання та підготовки фахівців не лише з точки зору професійної, а й шкільної освіти. Розуміючи важливість такої підготовки, особливо для *обдарованих школярів*, економічно успішні країни Західної Європи застосовують *проектні технології навчання* безпосередньо в навчальних планах середніх шкіл.

Звернемо увагу на навчальні плани середньої освіти федеральної землі Тюрингія, як приклад, з однієї сторони, не найсильнішої за освітніми вимогами серед інших освітніх систем, але, з іншої сторони, і не найслабшої серед 16 освітніх систем Німеччини.

Для проведення аналітичної роботи звертаємося до інструкцій Державного інституту якості шкільної освіти та досліджень в сфері освіти при Міністерстві освіти федеральної землі Баварія “Проект та успішність школярів. Приклади з предмета “праця-економіка-

техніка” [1]. Варто зазначити, що на момент виходу даних інструкцій у 2005 році проектні підходи в рамках навчального плану вже були закріплені як обов’язкові [1, с. 5]. Крім того, варто зазначити, що підкреслювалося значення проектної технології навчання в процесі розвитку *компетентностей* [1, с. 5]:

Так, зі схеми ми бачимо, наскільки гармонійним є розвиток *компетентностей* під час використання *проектної технології навчання*. Звернемо увагу на “Навчальний план для здобуття загального атестату зрілості” Міністерства освіти, науки та культури Тюрингії з фізики, який вийшов в 2012-му році [2]. Принциповими для автора даної статті є два аспекти:

- *можливості розвитку здібностей обдарованих школярів;*
- *використання проектної технології в навчанні.*

Звернемося до засадничих формулювань з точки зору Міністерства освіти Тюрингії саме на основі Навчального плану з фізики. З точки зору розвитку *компетентностей* на уроці фізики в документі також підкреслюється важливість *фахової, методичної, соціальної та персональної компетенцій* [2, с. 6]. Крім того, вступна стаття щодо розвитку *компетентностей* Навчального плану подає наступні тези:

“Навчальний план є обов’язковою основою для внутрішнього планування викладання та навчання в школі. Дидактично-методичне формування уроку, вибір форм викладання, а також порядок подачі змісту навчання визначаються вчителем. Загалом, варто звернути увагу на те, щоб урок давав можливість однаково підтримувати школярів з труднощами в навчанні та школярів з особливими обдаруваннями. Міждисциплінарні теми, а також забезпечення передумов для навчання вимагають прямого узгодження між задіяними предметами” [2, с. 6]. Отже, навчальний план з предмета фізики в Тюрингії дає можливість вчителю фізики протягом всього навчального року гнучко вибудовувати процес навчання та вільно комбінувати теми і активності протягом року. Основний акцент в засадничих документах Міністерства освіти Тюрингії йде на змісті, який має бути вивчений протягом навчального року. Відповідно, вчитель має можливість спланувати самостійно навчальний рік в окремому класі, відштовхуючись від рівня успішності учнів, їхньої зацікавленості в окремих аспектах предмета, власного досвіду з точки зору організації уроків, форм роботи на уроці та протягом вивчення окремої теми. Найважливіше для автора статті в даному аспекті – можливості для реалізації зацікавленості окремих учнів щодо більш поглибленого вивчення окремих предметів та

тем. Так, в Розділі “Цілі здобуття компетентностей в 7-10 класах” закріплений проектний підхід наступними формулюваннями:

“В рамках кожної теми пропонуються ідеї для проектів або повторюваної проектної активності. Вони не є обов'язковими, а являють собою пропозиції для розширення знань. Тут з'являються можливості для індивідуальної підтримки і багато приводів для поєднання шкільного та суспільного контекстів. З метою ще більшого привернення уваги підлітків до проблематики фізичних явищ важливо при цьому також прагнути до залучення позашкільних місць для навчання (напр. регіональних закладів, фірм чи виставок)” [2, с. 11]. Варто зазначити, що в рекомендаціях від Міністерства освіти Тюрингії чітко прослідковується акцент на співпрацю з зовнішніми партнерами, якими, на думку автора, можуть будь-які позашкільні заклади освіти, університети чи інші ВНЗ, лабораторії науково-дослідних інститутів, приватних чи державних підприємств, державних служб та установ. Враховуючи вище сказане, звернемося до наявних можливостей (пропозицій) проектних робіт в навчальному плані з фізики:

Матеріал для 7-8 класів:

“2.1.1 Тематика: сила, тиск та механічна енергія...

Пропозиції щодо проектів:

- *Процеси тертя у природі та техніці;*
- *Побутові прилади, що перетворюють силу;*
- *Занурення-паріння-підіймання-плавання.”* [2, с. 12-13]

“2.1.2 Тематика: Заряджені тіла, електричні кола, величини струму та процеси електропровідності...

Пропозиції щодо проектів:

- *Застосування та обчислення електричних схем;*
- *Електрична енергія в побуті;*
- *Встановлення електроприладів в будівлях;*
- *Застосування напівпровідників (транзистора, світлового діода, сонячної батареї);*
- *Застосування основних процесів у рідинах.”* [2, с. 14-15]

“2.1.3 Тематика: температура, тепло та зміни стану.

Пропозиції щодо проектів:

- *Явища природи – зміни агрегатних станів в природі;*
- *Історія вимірювання температури;*
- *Будова термометра, що вимірює температуру за Цельсієм;*
- *Теплоізоляція в будинку;*
- *Теплові двигуни – технічне застосування термодинаміки;*
- *Дія та застосування теплових насосів.”* [2, с. 16-17]

“2.1.4. Тема: Поширення світла та отримання зображення

Пропозиції щодо проектів:

- *Хід променів у призмі;*
- *Виникнення веселки;*
- *Будова, функції та конструювання оптичних приладів;*
- *Корекція вад зору та оптичні прилади для покращення зору;*
- *Викривлене дзеркало в побуті.”* [2, с. 18-19]

Отже, отримавши повний перелік рекомендованих Міністерством освіти Тюрингії пропозицій щодо проектів, можемо стверджувати, що кожна з чотирьох великих тем до

вивчення у 7-8 класах супроводжується принаймні одним проектом на одну з заданих тем. Звернувшись до попереднього джерела, отримуємо підтвердження, що вчитель має право самостійно планувати навчальний процес в рамках заданих 4 великих тем протягом 7-8 класів [2, с. 6]. Відповідно, робимо висновок, що у вчителя загальноосвітньої школи Тюрингії є можливості спланувати свою роботу таким чином, щоб мати більше або менше годин для виконання проектної роботи учнями. З чого випливає, що на уроках існують можливості для застосування як індивідуальних, так і групових методів роботи як зі школярами з труднощами в навчанні, так і зі школярами з *особливими обдаруваннями*, що і підтверджує попереднє джерело [2, с. 11]. Крім того, необхідно підкреслити, що пропозиції щодо проектів не є обов'язковими, принаймні, Навчальний план експліцитно цього не передбачає. [2, с. 11]. З цього робимо висновок, що вчителі фізики в загальноосвітніх школах Тюрингії мають повний перелік гнучких можливостей для розкриття власного педагогічного потенціалу та, що особливо важливо – для розкриття обдарованості кожного з учнів. Важливо при цьому підкреслити, що проектна робота, – згідно з Навчальним планом та Рекомендаціями щодо його застосування, – може проводитися як в класній кімнаті, так і в інших місцях: позашкільних навчальних закладах, лабораторіях, підприємствах тощо.

Для більш детального аналізу Навчального плану, необхідно виявити проектні пропозиції для 9-10 класів. При цьому варто враховувати, що 10 клас в системі шкільної освіти Тюрингії є випускним класом для здобуття неповної середньої освіти (Sekundarstufe I) [7, с. 24]. Отже, маємо наступні теми до вивчення та пропозиції проектів:

“2.2.1 Тема: Електромагнітна взаємодія...

Пропозиції щодо проектів:

- розробка електросвітлотехніки;
- фотогальваніка як технічне використання сонячної енергії;
- концепції альтернативних двигунів;
- застосування електромагнітів у техніці;
- електричні вимірювальні прилади в процесі історичного розвитку;
- застосування явища індукції в техніці.” [2, с. 20-21]

“2.2.2 Тема: Рух, сила та закони збереження...

- Рух в побуті та спорті;
- Шум та захист від нього;
- Будова музичних інструментів;
- Течії та політ;
- Використання відновлюваних джерел енергії;
- Визначення астрономічних величин;
- Визначення ККД технічних приладів;
- Можливості для раціонального збереження енергії в господарстві” [2, с. 21-23]

“2.2.3. Тема: радіоактивність...

- Можливості та проблеми використання атомної енергії;
- Застосування радіоактивних нуклідів у медицині та техніці;
- Біологічний вплив радіоактивного випромінювання.” [2, с. 24]

Враховуючи можливості Навчального плану Тюрингії, спостерігаємо ще з 10-го класу – тобто в випускному класі неповної середньої школи – появу “*Семінарського предмета*” (Seminarfach), якому присвячується 1 година на тиждень [8, с. 16]. А в 11 та 12 класах –

1,5 години на тиждень [8, с. 16]. На думку автора, це дає можливості всесторонньо розвивати *компетентності* школярів саме з тієї теми, яка їх цікавить. При цьому це може бути як одна специфічна тема в рамках одного шкільного предмета, так і *міждисциплінарні* теми для досліджень. Знаходимо підтвердження цієї тези у Альтхауса: *“З введенням семінарського предмета школярам відкривається вільний простір, щоб піти назустріч їхнім інтересам та сильним сторонам. Школярі вчаться використовувати позашкільні місця для навчання, шукати партнерів для їхніх навчальних та робочих процесів, а також подавати і захищати їхні результати роботи”* [8, с. 5].

Автор статті протягом декількох останніх років активно опрацьовує Методику навчання та викладання ТеоПракс (TheoPrax-Lehr-Lern-Methode). Враховуючи подані вище факти та особливості застосування навчання в рамках Семінарського предмета, ми бачимо необмежені можливості для проведення *проектної діяльності* в школі при взаємодії з зовнішніми партнерами. Варто підкреслити, що Тюрингія також має власний Комунікаційний центр ТеоПракс при Тюрингському Інституті академічного підвищення кваліфікації [10].

Враховуючи вище викладені факти, автор статті переконаний, що система шкільної освіти Тюрингії в Німеччині дозволяє розвивати здібності школярів в рамках Навчального плану та навчального процесу в школі. Особливо важливим є даний факт для розвитку здібностей обдарованих школярів, які цікавляться певною специфічною темою в межах одного предмета чи на перетині декількох предметів. Це, в свою чергу, дає можливість учневі зекономити власний час в процесі вивчення своєї тематики. Такі можливості були б корисними для шкільної освіти України (в разі впровадження таких новацій в Навчальному плані в повному обсязі чи їхню частину) в двох аспектах:

- можливість розвивати власні здібності учнів за сприяння школи;
- можливість відвідувати позашкільні заклади навчання (гуртки, секції, лабораторії, підприємства) і займатися, в тому числі, науковою роботою (для прикладу – проводити власні дослідження та готувати свою наукову роботу до Конкурсу-захисту наукових робіт Малої академії наук України) за сприяння власної школи.

Автор рекомендує розглянути можливість змін в Навчальних планах Шкільної системи України для введення проектної роботи учнів, оскільки провідні країни світу (на прикладі Німеччини) такі новації застосовують останні десять років.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Projekt und Schülerleistung. Beispiele aus dem Fach AWT an der Hauptschule. Staatsinstitut für Schulqualität und Bildungsforschung. München. 2005.
2. Lehrplan für den Erwerb der Allgemeinen Hochschulreife. Physik. Thüringer Ministerium für Bildung, Wissenschaft und Kultur. 2012.
3. Thüringer Ministerium für Bildung, Wissenschaft und Kultur. Leitgedanken zu den Thüringer Lehrplänen für den Erwerb der allgemeinbildenden Schulabschlüsse. 2011.
4. Eyerer P. (2000). TheoPrax – Projektarbeit in Aus- und Weiterbildung. Bausteine für Lernende Organisationen. Stuttgart: Klett-Cotta.
5. Krause D.; Eyerer P. (2008). Schülerprojekte managen. TheoPrax Methodik in Aus- und Weiterbildung. Bielefeld: W. Bertelsmann Verlag.

6. Krause D.; Eyerer P. (2012) Projektthemen für den Unterricht. Kritische Bewertung zur Auswahl von Projektthemen für Lehrende. Stuttgart: Fraunhofer-Institut für Chemische Technologie ICT, Pfinztal und Klett MINT GmbH.

7. Thüringer Schulgesetz. (2015) Erfurt: Thüringer Ministerium für Bildung, Jugend und Sport.

8. Seminarfach in Thüringen. Empfehlungen für den Unterricht im Seminarfach. (2005) Bad Berka: Thüringer Institut für Lehrerfortbildung, Lehrplanentwicklung und Medien.

9. Memm M. (Hrsg.) (2013) Wissenschaftliches Arbeiten lernen – Das Seminarfach in Klasse 10. Anregungen für die Unterrichtsgestaltung. Bad Berka: Thüringer Institut für Lehrerfortbildung, Lehrplanentwicklung und Medien.

10. www.theoprax-thueringen.de/theoprax-fur-schuler/ (востанне відкривалося 01.09.2024).

Додаток 1:

Stundenaufteilung für das Seminarfach

Klassen- stufen	Wochen- stunden	Inhalte	Hinweise
10	1	Einführungskurs zur Seminarfachleistung	Klassenunterricht, Epochalunterricht möglich
11/ I	1,5	Themenfindung, Arbeitsplan, selbstständige Themenbearbeitung Konsultationen	Ggf. Klassenunterricht bis Herbstferien
11/ II	1,5	Konsultationen, Abschluss der Themenbearbeitung	Arbeit an Einzelbeiträgen, deren Integration
12/ I	1,5	Seminarfacharbeit fertig stellen, Kolloquium vorbereiten	Abgabe der Seminarfacharbeit bis 30.10., Gutachten
12/ II	1,5	Kolloquium	Thesen erarbeiten, Präsentation und Verteidigung

*) an beruflichen Gymnasien hier nur 1 Wochenstunde

Führen eines Berichtsheftes

Додаток 1: Розподіл годин для Семінарського предмета – по класах – годин/тиждень.

Джерело: Seminarfach in Thüringen. Empfehlungen für den Unterricht im Seminarfach. (2005) Bad Berka: Thüringer Institut für Lehrerfortbildung, Lehrplanentwicklung und Medien. [с. 16].

Олександр Гончарук
Науковий керівник: доктор історичних наук, професор
Ленартович Олег Юрійович

Волинський національний університет імені Лесі Українки

ФОРМУВАЛЬНЕ ОЦІНЮВАННЯ НАВЧАЛЬНИХ ДОСЯГНЕНЬ УЧНІВ ЯК ВАЖЛИВА СКЛАДОВА ЯКІСНОЇ ОСВІТИ У НОВІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ШКОЛІ

Концепція Нової української школи передбачає суттєві зміни в оцінюванні результатів навчальних досягнень учнів. Одним із таких підходів є формувальне оцінювання, метою якого є підвищення якості навчання.

Формувальне оцінювання дає педагогам можливість стежити за тим, як учні досягають навчальних цілей, і вчасно вносити корективи в освітній процес. Формувальне оцінювання слугує порадою, підказкою для учня, а не покаранням.

Оцінка навчальних досягнень учнів є важливою частиною освітнього процесу. Отже, без перегляду та впровадження принципово нових методів оцінювання прогресу навчання учнів у вітчизняній освітній системі неможливі концептуальні зміни. В Україні зроблено акцент на здобуття саме освітніх компетентностей. Цей підхід до оцінювання досягнень учнів є затребуваним, оскільки він дозволяє виключити неефективні моменти в навчанні, дозволяє навчанню бути більш індивідуальним, підвищує мотивацію учнів до навчання та збільшує їхню самостійність.

Теоретичні підходи до практики оцінювання навчальних досягнень розкрито групою авторів (за науковою редакцією О. Щербак) [2, с. 136]. На сьогодні науковці мають публікації із прикладних досліджень щодо організації формувального оцінювання. Так, технологія формувального оцінювання з інформатики досліджена Н. Морзе, О. Барною, В. Вембером [3, с. 45], приклади використання різних видів формувального оцінювання в реалізації програми Intel «Шлях до успіху» наведено Н. Дементієвською [4, с. 60], оцінювальна діяльність учителя початкових класів на засадах компетентнісного підходу описана О. Поляковою [5, с. 69].

У всьому світі визначення оцінювання, запропоноване К. Бібі, визначається як «систематичне збирання і тлумачення фактів, за якими йде наступний етап – судження про їх цінність і відповідне планування подальших дій». Визначення, яке запропонував дослідник, є популярним у наукових колах Заходу [1, с. 404].

Варто зазначити, що формувальне оцінювання має багато переваг. По-перше, воно забезпечує постійний зворотний зв'язок, що дає змогу учням краще усвідомлювати свої досягнення і помилки. Це створює можливість для індивідуалізації навчання, адже вчитель може адаптувати методи та підходи під потреби кожного учня. Крім того, формувальне оцінювання може підвищувати мотивацію учнів, адже акцент робиться на процесі навчання, а не лише на оцінках. Воно також сприяє розвитку критичного мислення, оскільки учні активно залучаються до аналізу та саморефлексії[7].

Однак, у формувального оцінювання є й недоліки. Це, зокрема, часозатратність, адже для його реалізації потрібно більше зусиль на підготовку та проведення оцінювання. Суб'єктивність оцінок може впливати на об'єктивність результатів, а відсутність стандартизації ускладнює порівняння успішності учнів. Для вчителів також важливо мати навички та знання, щоб ефективно використовувати цей підхід[8].

Традиційне оцінювання, зі свого боку, є простішим і зрозумілішим, адже чіткі критерії дозволяють легко визначити успішність учнів. Оцінки легко порівнювати між учнями та класами, а процес оцінювання займає менше часу. Однак традиційний підхід має свої недоліки: він часто надає обмежений зворотний зв'язок, зосереджує увагу на кінцевих результатах і може створювати стрес для учнів[9].

Варто зазначити, що практика впровадження формувального оцінювання у Новій українській школі дає учням можливість усвідомлювати та відстежувати свій власний прогрес, а також планувати свої наступні кроки разом з учителем. Формувальне оцінювання для педагога означає бути поруч з учнем і підтримувати його успіх. Учителі використовують інформацію з оцінювання, щоб регулювати навчання та гарантувати, що учні виконують завдання належним чином. Зазвичай педагог заохочує учнів збирати та перевіряти інформацію про своє навчання, таким чином допомагає їм стати більш відповідальними та самостійними[6].

Отже, оцінювання та навчання постійно знаходять у тісному взаємозв'язку. Очевидно, що педагогічне оцінювання є однією з найважливіших частин сучасного освітнього процесу. Формувальне оцінювання – це постійний процес спостереження за тим, як учні навчаються. Це необхідний компонент інтерактивного навчання, який сприяє розвитку навичок критичного та творчого мислення учнів, створенню середовища, яке стимулює запитання учнів. Формувальне оцінювання підтримує впевненість учнів у тому, що кожен з них може досягти кращих результатів, оскільки показує їм, що від них очікується. Традиційне оцінювання просте та зрозуміле, дозволяє легко порівнювати учнів, але може обмежувати зворотний зв'язок і створювати стресові ситуації. Його варто використовувати обачно, враховуючи недоліки. Вибір між формувальним і традиційним оцінюванням залежить від цілей навчання і контексту, в якому воно застосовується.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Локшина О. І. Зміст шкільної освіти в країнах Європейського Союзу : теорія і практика (друга половина XX – початок XXI ст.) : СПІД Богданова АМ, 2009. – 404 с.
2. Щербак О. І. Теорія і практика оцінювання навчальних досягнень : навчально-методичний посібник. Лілея-НВ, 2014. – 136 с.
3. Морзе Н. В. Формувальне оцінювання : від теорії до практики. Інформатика та інформаційні технології в навчальних закладах. 2013. № 6. С. 45–57.
4. Дементівська Н. Формуюче оцінювання в курсі допрофільної підготовки за програмою Intel «Шлях до успіху». Інформатика та інформаційні технології в навчальних закладах. 2012. № 2. С. 60–69.
5. Полякова О. Реалізація компетентнісного підходу в оцінювальній діяльності вчителя початкових класів. Рідна школа. 2013. № 11. С. 69–72.

6. Кабан Л. В. Формувальне оцінювання навчальних досягнень учнів у новій українській школі. Народна освіта. 2017. - Вип. 1. С. 88-95. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/NarOsv_2017_1_15

7. Студія #освіторіум «Складнощі та переваги формуального оцінювання в 1-5 класах НУШ» – Режим доступу: <https://grcprpp.gov.ua/news/1670585668/>

8. Як оцінювати не за помилки, а за досягнення – Режим доступу: <https://osvitoria.media/experience/yak-otsinyuvaty-ne-za-pomylky-a-za-dosyagnennya/>

9. Порівняльний аналіз традиційного та нового бачення системи оцінювання школярів. – Режим доступу: <https://vseosvita.ua/library/porivnalni-analiz-tradicijnogo-ta-novogo-bacenna-sistemi-ocinuvanna-skolariv-316484.html>

ПЕДАГОГІЧНІ НАУКИ

Уляна Паска,
студентка

paska.u@brodydk.ukr.education

*Науковий керівник – канд. філол.н., викладач **Петрусь О.В.***
olpetrus78@gmail.com

*КЗЛОР “Бродівський фаховий педагогічний
коледж імені Маркіяна Шашкевича”*

ІГРИ З КУБОМ ДЛЯ РОЗВИТКУ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ НА УРОКАХ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ В ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ

У сучасній початковій школі важливим аспектом навчання іноземної мови є розвиток комунікативної компетентності учнів. Ця компетентність охоплює не лише вміння розуміти та продукувати мову, а й здатність ефективно спілкуватися в різних ситуаціях. Роль комунікативної компетентності є центральною у навчанні англійської мови, оскільки її розвиток допомагає учням з раннього віку відчувати себе впевненими мовцями. Одним із методів, які сприяють її формуванню, є використання ігор з «Кубом Блума». Вони допомагають урізноманітнити навчальний процес та зробити його більш цікавим для дітей.

Ігри з кубом передбачають використання грального кубика, на гранях якого можуть бути написані або зображені певні завдання, питання, слова або малюнки. Цей метод був розроблений американським ученим, психологом і педагогом Бенджаміном Блумом, який є автором унікальної системи алгоритмів педагогічної діяльності «Таксономія навчальних цілей» [1]. Ігри з кубом є інтерактивним методом навчання і мають значний вплив на активізацію комунікативних навичок і розвиток критичного мислення молодших школярів. Методологія використання ігрових кубиків у навчанні мов була введена в практику викладання в контексті комунікативного підходу, що передбачає необхідність занурення учнів у реальні мовні ситуації. Ігри з кубом дозволяють інтегрувати різні аспекти мови, такі як лексика та граматики, в ігрову форму, що робить процес навчання легким і цікавим для учнів молодшого шкільного віку.

Кожного разу, коли вчитель кидає кубик, він залучає до обговорення більшу кількість дітей, стимулює розвиток їх критичного мислення, сприяє розвитку їх іншомовної комунікативної компетентності. Це підвищує ефективність заняття та розуміння теми. Крім того, цей метод навчає дітей аналізувати та інтерпретувати інформацію, будувати гіпотези і відстоювати власну точку зору. [1]

Ігри з кубом є універсальними і можуть бути використані для опрацювання лексичних, граматичних та фонетичних завдань. Наприклад, учні можуть вивчати нові слова за допомогою зображень або слів на кубу, комбінуючи їх у речення. Кубики можна використовувати для відпрацювання часів дієслів, порядку слів у реченні або

утворення питальних конструкцій. Завдання на кубах можуть містити слова чи фрази для засвоєння правильної вимови та інтонації.

Однією з головних переваг використання кубів є їхня здатність залучати всіх учнів до процесу навчання, незалежно від рівня підготовки. Такі ігри сприяють розвитку різноманітних компетентностей, формують уміння працювати в команді, оскільки ігри часто передбачають роботу в парах чи групах, сприяють розвитку комунікативних навичок через спілкування в процесі гри, розвивають креативності і мислення, коли учні повинні швидко реагувати на зображення чи написи на кубі і будувати свої висловлювання.

Нижче наведено приклади ігор з кубом, апробовані студентами педагогічного коледжу під час різних видів практики в початковій школі.

Гра “Кубик із запитаннями”. На кожній стороні кубика написані питання, які учні повинні обговорити в парах або групах. Наприклад, «What is your favorite animal?» або «What did you do yesterday?». Це завдання допомагає засвоїти вивчені структури та розвиває вміння відповідати на питання.

Вправа “Кубик з дієсловами”. Учні кидають кубик, на сторонах якого записані різні дієслова, і складають з ними речення. Write - I am not writing now. Speak - We are speaking. Dance - They are not dancing now. Це корисно для відпрацювання різних часів дієслів та мовних структур.

Вправа “Vocabulary Cube” (“Кубик зі словами”). На кубику можуть бути зображені предмети, які учні повинні назвати чи описати. Якщо на кубику написані слова, то учні мають скласти з ними речення або перекласти.

Вчителі мають змогу використовувати різні ресурси мережі Інтернет для підготовки та проведення ігор з кубом, що значно полегшує підготовку до уроків. Сайт "Всеосвіта" пропонує універсальний шаблон “кубика Блума”, який стане корисним інструментом для вчителів. На сторінці можна завантажити шаблон кубика, який зручно роздрукувати та використовувати в освітньому процесі. [2]

При підготовці завдань з кубом вчителі-практики радять враховувати індивідуальні особливості учнів і рівень їхніх мовних навичок. Диференційований підхід у навчанні дозволяє адаптувати завдання до потреб кожної дитини, що сприяє більш глибокому засвоєнню мовного матеріалу. Крім того, використання автентичних матеріалів, таких як пісні, вірші та короткі відео англійською мовою, слова з яких можуть бути написані на “кубику Блума” для подальшої роботи, допомагає створити природне мовне середовище та стимулювати учнів до активної участі у спілкуванні.

Таким чином, ігри з кубом є ефективним інструментом для розвитку комунікативної компетентності і критичного мислення молодших школярів на уроках англійської мови. Вони роблять процес навчання більш цікавим, динамічним та сприяють кращому засвоєнню матеріалу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Кубик Блума – ігровий метод для розвитку критичного мислення. [Електронний ресурс]. URL: <https://naurok.com.ua/post/kubik-bluma-igroviy-metod-dlya-rozvitku-kritichnogo-mislennya> (Дата звернення: 24.09.2024р.).

2. Навчальний портал «Всеосвіта». Шаблон кубика Блума. [Електронний ресурс]. URL: <https://vseosvita.ua/library/universalnij-sablon-kubik-bluma-537754.html> (Дата звернення: 24.09.2024р.).

Ройко Лариса Леонідівна
кандидат педагогічних наук, доцент кафедри
загальної математики та методики навчання інформатики

Волинський національний університет
імені Лесі Українки,
м. Луцьк

ПРИКЛАДНІ ЗАДАЧІ ЯК ОДИН ІЗ ЗАСОБІВ ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ У СТУДЕНТІВ- ЕКОЛОГІВ ПРИ ВИВЧЕННІ ВИЩОЇ МАТЕМАТИКИ

Формування готовності майбутніх фахівців до професійної діяльності є одним із пріоритетних завдань закладів вищої освіти. Випускник вузу, який володіє: сучасними технологіями обраної спеціальності; здатністю до прийняття нестандартних та творчих рішень; усвідомленням завдань і засобів самовдосконалення та самоосвіти; умінням працювати в команді; умінням застосовувати отримані знання та навички у процесі вирішення швидкозмінних професійних завдань завжди буде конкурентоспроможним на ринку праці [3]. Підготовка здобувачів вищої освіти спеціальності «101 Екологія» передбачає здобуття теоретичних знань та практичних умінь і навичок у сфері екології, охорони довкілля і збалансованого природокористування.

Освітній компонент «Вища математика» належить до циклу професійної підготовки здобувачів освіти даної спеціальності. Його вивчення необхідно побудувати таким чином, щоб сформувати у них відповідні фахові компетентності і отримати програмні результати навчання, що відповідають обраній спеціальності. Для цього навчальну діяльність слід організувати таким чином, щоб здобувачі освіти були вмотивованими у вивченні освітнього компонента та чітко бачили його застосування у майбутній професійній діяльності.

Теоретичні та методологічні аспекти математичної підготовки студентів-екологів розглянуто у наукових дослідженнях В. Дубчака, Г. Козлакової, О. Левчук, Л. Новицької, С. Цецик, котрі вважають, що використання прикладних задач під час вивчення вищої математики є важливим аспектом свідомого сприйняття навчального матеріалу, адже саме такі задачі викликають у них активізацію розумової діяльності, сприяють виникненню особистих мотивів навчання [1, 2, 5].

Основним методом для реалізації прикладної спрямованості освітнього компонента «Вища математика» вважаємо метод математичного моделювання. Для того, щоб успішно розв'язати прикладну задачу, потрібно скласти її математичну модель, а для цього здійснити наступні етапи:

- проаналізувати задачу, яка запропонована для розв'язання;
- представити наведені дані у ситуативну модель, тобто створити в уяві ситуацію, за якої можливе (за наявності вказаних умов) виконання усіх зазначених вимог;
- виділити найголовніше з уявленої ситуації і таким чином вибудувати можливу реальну модель задачі;

- перекласти задачу на мову математики, тобто створити можливу математичну модель задачі;
- дослідити створену математичну модель, використовуючи відомі знання з математики і отримати розв'язок-результат;
- інтерпретувати отримані результати у реальну модель задачі та перевірити чи всі вони задовольняють їй;
- проаналізувати та співставити отримані результати з уявною ситуацією, тобто перевірити результати на реальність існування;
- зробити висновки щодо можливості існування знайдених розв'язків у реальній ситуації.

Для формування професійних компетентностей у студентів-екологів при вивченні вищої математики можна запропонувати приклади наступних математичних моделей:

- *моделювання екологічних процесів*: використання диференціальних рівнянь для моделювання зростання популяцій видів (наприклад, хижаків і жертв) або розподілу забруднюючих речовин у воді чи повітрі (здобувачі освіти можуть аналізувати, як зміна одного з параметрів (наприклад, рівня забруднення) вплине на систему);
- *прогнозування екологічних змін*: використання математичних моделей для прогнозування змін в екосистемах, таких як зміна клімату (здобувачі освіти можуть працювати з матричними моделями, які передбачають, як різні фактори (температура, вологість) впливають на середовище);
- *інтеграція даних*: задачі, пов'язані з інтегруванням функцій для обчислення площ під графіками, що моделюють, наприклад, зміну концентрації забруднювачів у річці за певний проміжок часу;
- *аналіз динамічних систем*: задачі на використання числових рядів, котрі дозволяють аналізувати тренди, сезонні коливання, періодичність та інші закономірності екологічних даних (здобувачі освіти можуть проаналізувати, наприклад, розподіл температури по території за різні роки);
- *оптимізація ресурсів*: завдання на знаходження оптимальних умов для використання природних ресурсів (води, землі) з використанням методів лінійного програмування (здобувачі освіти можуть моделювати різні сценарії використання ресурсів, враховуючи екологічні обмеження);
- *статистичний аналіз екологічних даних*: задачі на використання статистичних методів для аналізу даних про забруднення, біорізноманіття або зміни клімату (здобувачі освіти можуть виконати регресійний аналіз для виявлення зв'язків між різними екологічними показниками);
- *аналіз ризиків*: використання ймовірнісних моделей для оцінки ризиків забруднення довкілля (наприклад, аварій на підприємствах, здобувачі освіти можуть оцінювати ймовірність різних сценаріїв і їх наслідків).

Завдання на розв'язування задач прикладного характеру дозволяють здобувачам освіти не лише покращити свої математичні навички, а й зрозуміти їх застосування у реальних екологічних ситуаціях. Вони демонструють зв'язок теорії з практикою, викликають інтерес нестандартною постановкою математичного завдання, сприяють застосуванню математичного апарату для дослідження процесів і явищ, що стосуються професійної діяльності, допомагають побудові моделей різного роду ситуацій, сприяють знаходженню математичних залежностей у реальних процесах [4].

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Новицька Л. І., Дубчак В. М. Особливості викладання вищої математики для студентів-екологів. Науковий вісник Ужгородського університету. Серія: «Педагогіка. Соціальна робота». 2018. Випуск 1 (42). С. 159-163
2. Новицька Л. І., Левчук О. В. Стан математичної підготовки студентів-екологів аграрних ВНЗ. Науковий вісник Ужгородського університету. Серія: «Педагогіка. Соціальна робота». 2017. Випуск 1 (40). С. 179-182
3. Ройко Л. Л., Микитюк І. О., Ройко О. О. Особливості викладання вищої математики для студентів нематематичних спеціальностей. Математика. Інформаційні технології. Освіта. зб. статей VII Міжнар.наук.-практ. конф. Луцьк. 2018. №5. С.119-124
4. Ройко Л. Л., Микитюк І. О. Прикладна спрямованість освітнього компонента «Вища математика». Математика. Інформаційні технології. Освіта: зб.статей XIII Міжнар.наук.-практ. конф. Луцьк. 2024. №11. С.110-116
5. Цецик С. Компетентнісний підхід до процесу математичної підготовки майбутніх екологів. Нова педагогічна думка. 2015. №2 (82). С.93-97

Марія Хома,
mari.marihoma16@gmail.com
студентка

Науковий керівник – канд. філол. н., викладач Петрусь О.В.
olpetrus78@gmail.com

*КЗЛОР «Бродівський фаховий педагогічний
коледж імені Маркіяна Шашкевича*

МЕТОД ФОНІКСІВ ЯК ОСНОВА НАВЧАВННЯ ЧИТАННЮ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ

У дослідженні розглянуто метод фоніксів, що виступає основою для навчання читанню молодших школярів, описано, яким чином фонікси допомагають учням засвоїти звуко-буквенні відповідності, розглянуто переваги використання даного методу, он-лайн ресурси для навчання читанню за методом фоніксів.

Ключові слова: читання, метод фоніксів, звук, буква, відповідність, вправи, онлайн ресурси.

Запорукою ефективного вивчення англійської мови у початковій школі є уміння молодших школярів читати, адже без нього успішне оволодіння мовою неможливе. Читання допомагає розширити знання та словниковий запас. На початковому етапі вивчення англійської мови в учнів часто виникають проблеми з читанням англійською. Для успішного оволодіння навичками читання англійською мовою в початковій школі вчителі зазвичай використовують метод фоніксів, що полягає у засвоєнні молодшими школярами звуко-буквенних відповідностей.

Фонікси — метод навчання, завдяки якому діти навчаються співвідносити фонеми та букви між собою. Це підхід, за яким учні навчаються читати та писати за принципом асоціативних зв'язків [2]. Наприклад, літера С відповідає звукові [k]: cat, cap, crab, cake, can, come, диграф sh читається [ш]: she, shark, shelf, shock. Основна складність читання англійською полягає в тому, що 44 звуки, наявні в мові, можна записати 90 різними буквосполученнями. Розуміючи співвідношення між буквою чи графемою та звуком, учні вибудовують відповідні асоціативні зв'язки, легко засвоюють читання та правопис слів англійською мовою. Даний метод допомагає усунути асоціативні труднощі, які виникають, коли учні починають мимовільно порівнювати англійську з рідною, українською, мовою та шукати відповідності у читанні та письмі. Згідно з програмою Нової української школи учні вивчають англійські літери у першому класі, також паралельно починають читати та писати слова з вивченими буквами. Практика показує, що за допомогою методу фоніксів, учні вивчають букви не відокремлено від їх читання, а в комплексі з ним, швидше їх запам'ятовують і не відчують труднощів у запам'ятовуванні правопису простих слів. Це створює підґрунтя для розвитку навичок читання та письма. Метод фоніксів допомагає дітям опанувати навички читання кожного слова англійською правильно.

На сьогоднішній день існують різноманітні підручники, посібники, навчально-методичні комплекси та онлайн матеріали, які навчають правильному читанню за методом фоніксів. Ось декілька прикладів: Genki Phonics, Jolly Phonics, Oxford Phonics

World, Hooked on Phonics. Їх використання сприятиме формуванню стійких навичок техніки читання та запобігатиме помилкам у читанні.

Важливими етапами при вивченні фоніксів є:

- Правильна вимова звуку кожної літери;
- Вміння комбінувати звуки;
- Написання літер на основі звукобуквенних відповідностей;
- Виділення звуків у словах.

Необхідною складовою успішного використання методу фоніксів є не лише правильне читання, а й правильна вимова звуків англійської мови. Опанувавши вимову усіх звуків, учень відчуватиме себе впевненіше під час усних відповідей, читання текстів, декламування відшів.

Вправи на вивчення фоніксів також розвивають первинні навички аудіювання. Вони необхідні для сприймання звуків на слух, формування фонематичного слуху, засвоєння транскрипційних знаків англійських звуків, тренування вибіркового розуміння на слух та ін. Найбільш ефективною технологією вивчення фоніксів є ігрова технологія навчання. Наприклад, гра “Odd One Out” (“Один зайвий”): вчитель пропонує учням вибрати з трьох або чотирьох слів те, у якому немає певного звуку (зайве слово) на слух.

meet, seal, sit, veal (зайве слово sit)

bat, pen, and, sad (зайве слово pen) [1].

Фонетичні ігри сприяють розумінню мови на слух, що є важливим для розвитку комунікативних навичок молодших школярів. Інтерактивна гра "Phonics Bingo" (Фонікс бінго) полегшує вивчення дітьми звуків, засвоєння правил читання і мотивує їх до вивчення англійської мови. На основі цієї гри розвиваються комунікативні навички молодших школярів. Вчитель показує картку зі словом, диграфом (дві букви, що читаються як один звук) чи буквою, діти знаходять на своїй картці і ставлять фішки чи закреслюють малюнок, слово, буквосполучення, що відповідає певному звукові чи типу читання. Перемагає той, хто закреслить лінію по вертикалі чи по горизонталі. В мережі Інтернет є навчальні відео для вчителів, в яких детально проаналізовано і показано, як вчителю провести гру «Фонікс бінго» в класі [5]. Наприклад, на порталі ESL Games For Reading & Phonics | How to Play Phonic Bingo - Videos For Teachers [4], крім навчального відео для вчителя, можна також завантажити картки і фішки для організації даної гри.

До ефективних технік також відносяться презентації, командне виконання вправ, хорове читання, читання вголос, написання диктантів.

Практика показує, що на заняттях, присвячених фоніксам, вчителю потрібно обирати техніки відповідно до віку учнів для проведення ефективного уроку та досягнення його цілей. Для навчання читання за методом фоніксів актуальними на сучасному етапі є онлайн-ігри. Наприклад, “Escape The School Hall”. Гра побудована за принципом лабіринту. Учні повинні обирати напрямок руху, виконуючи завдання з фоніксами, щоб отримати правильний код та втекти зі шкільної зали [3].

Метод фоніксів має багато переваг у вивченні звуків та навчанні молодших школярів правильному читанню. Співвідношення букви чи диграфа зі звуком допомагає молодшим школярам розвивати впевненість у спілкуванні та читанні, підвищуючи їх самооцінку та створюючи на уроці ситуацію успіху. Знання фоніксів є основою для швидкого читання, а також вироблення граматичних автоматизмів. Крім цього вивчення фоніксів покращує навички правопису слів.

Використання фоніків вчителем сприяє розвитку творчості вчителя, створює простір для професійного росту та самовдосконалення. Використовуючи фонікси вчитель може швидко виявити учнів, які мають труднощі з читанням, і вчасно надати їм необхідну допомогу.

Отже, метод фоніків є актуальним та ефективним методом навчання молодших школярів. Граючи в інтерактивні ігри чи виконуючи цікаві вправи школярі засвоюють важливий матеріал для підвищення рівня володіння іноземною мовою. Цей метод залишається ключовим у навчанні письма та читання і сприяє формуванню їх іншомовної комунікативної компетентності.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Фонетичні ігри на уроках англійської мови в початковій школі. [Електронний ресурс]. URL: <https://naurok.com.ua/fonetichni-igri-na-urokah-angliysko-movi-v-pochatkoviy-shkoli-12997.html> (дата звернення: 07.09.2024).
2. Як вчителю навчати фоніків? Поради та вправи для різних вікових категорій. [Електронний ресурс]. URL: https://grade.ua/uk/blog/how-to-teach-phonics/#title_3 (дата звернення: 07.09.2024).
3. ESL Escape the School Hall Phonics Escape Room. [Електронний ресурс]. URL: <https://www.twinkl.com/resource/esl-escape-the-school-hall-phonics-escape-room-t-e-1676287003> (дата звернення: 07.09.2024).
4. ESL Games For Reading & Phonics | How to Play Phonic Bingo - Videos For Teachers. [Електронний ресурс]. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=dW28wNGzUU> (дата звернення: 07.09.2024).
5. ESL Resources | Phonic Bingo - Videos For Teachers. [Електронний ресурс]. URL: <https://youtu.be/Otnq5kd4z44> (дата звернення: 07.09.2024).

ПСИХОЛОГІЧНІ НАУКИ

Стець В.Д.

Студентка Європейського Університету

Керівник: кан.пед.наук, доцент Дроботько І.Д.

РОЛЬ ПСИХОЕДУКАЦІЇ У ПІДВИЩЕННІ ПСИХОЛОГІЧНОЇ ОБІЗНАНОСТІ ТА БЛАГОПОЛУЧЧЯ СУСПІЛЬСТВА

Останніми роками спостерігається значне зростання інтересу до психології та особистісного розвитку. Збільшується кількість освітніх програм, курсів і майстер-класів, спрямованих на покращення психологічної грамотності та самопізнання. Проте все ще існує значна частина населення, яка не усвідомлює важливості психологічних знань для власного благополуччя, міжособистісних стосунків та успішної соціальної взаємодії. У цьому контексті психоедукація виступає потужним інструментом для поширення психологічної обізнаності серед широких верств населення. Вона сприяє не лише підвищенню рівня знань, а й формуванню стійких навичок саморегуляції, емоційної компетентності та соціальної відповідальності, що має велике значення для поліпшення якості життя як окремих індивідів, так і суспільства в цілому.

Психоедукація – насамперед, це пояснення, інформування, донесення до свідомості людей необхідної інформації про важливі проблеми психічного здоров'я, психологічних негараздів, стресів та їхнього впливу, негативних наслідків для особистості та висвітлення можливих шляхів вирішення, це один із важливих засобів психотерапевтичної допомоги населенню в сучасних умовах.

Психоедукація у Наказі МОЗ від 13.12.2023 р. «Про організацію надання психосоціальної допомоги населенню визначається як «проведення інформаційно-просвітницької роботи з населенням, що передбачає пояснення і донесення до людей потрібної інформації про психічне здоров'я, психологічні травми і проблеми, їх наслідки для людей, що має на меті профілактику і попередження формування психічних, поведінкових розладів у особистості і членів її сім'ї, формування загального розуміння людей про психічне здоров'я та формування навичок турботи про нього» [1].

У широкому значенні психоедукація розглядається у праці Н. Цебак як ефективний інтервенційний засіб розвитку психологічного благополуччя населення, інформування людей про можливості покращення якості свого життя [2].

Засобами психоедукації у психологічному просторі роботи з населення Н. Цебак називає:

1. Освітні програми, що передбачають впровадження психологічних програм і курсів у закладах освіти різних рівнів. Це допомагає поширити психологічні знання серед зростаючих особистостей.
2. Психологічні тренінги та семінари, що спрямовані на розвиток особистості, формування навичок саморегуляції, вдосконалення вмінь підтримувати конститутивні міжособистісні стосунки, що комплексно сприяє розвитку практичних навичок населення.
3. Інформаційні кампанії, різноманітні психоінформаційні заходи, на яких розповсюджуються матеріалів просвітницького характеру про психологію. Це сприяє

збільшенню у масовій культурі свідомих уявлень про психологічне здоров'я, і спрямовує людей до пошуку засобів покращення якості життя.

4. Онлайн-ресурси та веб-застосунки, мобільних онлайн-платформ, що пропонують вільний доступ до психологічної інформації допомагає залучити дітей та дорослих до психологічної просвіти [2].

Психоедукація робить психологічні знання більш доступними для широкого загалу, перетворюючи їх з вузькоспеціалізованої сфери на частину повсякденного життя. Завдяки різним форматам подання інформації – від тренінгів і семінарів до онлайн-ресурсів і мобільних застосунків – кожен охочий має можливість отримати базові знання про психічне здоров'я та навички емоційної саморегуляції. Це дозволяє людям не лише краще розуміти власний емоційний стан та реагувати на стресові ситуації, але й застосовувати отримані знання в повсякденному житті для побудови здорових міжособистісних стосунків, покращення якості комунікації та вирішення конфліктів.

Таким чином, психоедукація виступає важливим елементом психосоціальної допомоги, спрямованої на профілактику психічних та поведінкових розладів і покращення загального психологічного благополуччя населення. Використання освітніх програм, тренінгів, інформаційних кампаній та цифрових ресурсів дає змогу ефективно донести необхідні знання до широкого кола осіб, сприяючи формуванню відповідальної поведінки щодо власного психічного здоров'я. У сучасних умовах, коли стресові фактори набувають усе більшого значення, роль психоедукації стає ключовою для забезпечення здорового та збалансованого життя як на індивідуальному, так і на суспільному рівні.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Наказ МОЗ України «Про організацію надання психосоціальної допомоги населенню» від 13.12.2023 N 2118 (документ z0126-24, чинний, поточна редакція, прийняття від 13.12.2023). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0126-24#Text>

2. Цебак Н. І. Психоедукація як чинник розвитку психологічного благополуччя. Практична психологія у сучасному вимірі: XV Міжнародна науково-практична конференція науковців та студентів: тези доповідей, Дніпро, 26 березня 2024 р. Дніпро: Університет імені Альфреда Нобеля, 2024. С. 182-184. С. 312-314.

ФІЛОЛОГІЧНІ НАУКИ

Khrystyna Bila,
Graduate Student;

*Horlivka Institute for Foreign Languages of the
SHEI Donbas State Pedagogical University,
Dnipro, Ukraine*

ENHANCING LEARNING OUTCOMES: EFFECTIVE LESSON PLANNING IN LANGUAGE INSTRUCTION

Lesson planning is the foundation for effective teaching. It helps organise the learning process, making it more systematic and goal-oriented. Lesson planning is essential for several reasons. It acts as a roadmap that guides teachers toward achieving specific educational goals. As Khan (2011) notes, a well-structured lesson plan saves time and energy, allowing for maximum output in a limited timeframe. Moreover, it helps teachers assess and evaluate their teaching strategies, facilitating continuous improvement. Effective lesson planning involves anticipating difficulties and devising compatible strategies to address them. This forward-thinking approach ensures that teachers are prepared for various classroom scenarios, thereby enhancing the overall teaching-learning experience. According to Khan, the focus should be on the outcomes for the students, the processes and procedures of learning activities, and the role of the teacher as a facilitator.

Emiliasari and Jubaedah (2019) highlight that lesson planning involves reviewing basic competencies, selecting appropriate materials and methods, and setting clear objectives and assessments. Despite its importance, many teachers face challenges in creating and implementing lesson plans effectively.

Teachers often encounter difficulties at various stages of lesson planning. These challenges include formulating learning outcomes, selecting suitable materials, determining learning activities, allocating time, and developing assessment procedures.

Kyaw and Lwin (2019) propose some effective lesson planning strategies like *Outcome-Based Education (OBE)*, which involves using interactive activities that engage students and facilitate voluntary learning within a given period of time, *interactive activities*. Integrating interactive activities in lesson plans can significantly enhance student engagement and learning outcomes. These activities should be designed to promote active learning, critical thinking, and effective communication. Moreover, it is essential to *adapt to student needs*: effective lesson planning requires considering students' backgrounds, abilities, and interests. By personalizing the lesson to fit the particular needs of students, it ensures that all students may meaningfully engage in the learning process.

A lesson plan is a detailed description of teaching and learning activities for a specific lesson within a unit. The components of a lesson plan can vary but generally include the title of the lesson, the timing, learning resources, specific objectives based on Bloom's taxonomy, methodology, strategies, and procedure with exercises. A well-designed lesson plan should include timetable integration, primary and secondary aims, personal goals, assumptions,

anticipated challenges, potential solutions, and detailed procedures. Also, it should be in accordance with existing lesson preparation frameworks such as *Presentation-Practice-Production (PPP)* or *Test-Teach-Test (TTT)*. These frameworks facilitate the adaptation of lesson plans to varying age groups, proficiency levels, and class sizes. This helps improve communication abilities and ensures a well-rounded development of both receptive and productive language skills (Harmer, 2007).

Aims specify what information or skills that learners should acquire or improve at the end of a lesson, a series of lessons, or an entire course. They could focus on specific aspects, such as the grammatical structure or function or the vocabulary of a particular topic.

The main aim is to describe the most important outcome that learners are supposed to achieve in a lesson or series of lessons. For instance, learners are expected to comprehend and practise using a new language, as well as strengthen or consolidate using the language that they already know. *The subsidiary aim* serves to support the main aim by concentrating on secondary skills. It usually indicates the language or skills that learners must be able to use well in order to achieve the main goal of the lesson. A teacher's *personal aim* is a professional development goal. It shows what the educator would like to improve or streamline while teaching (Scrivener, 2011).

Teachers often predict certain things about their students' prior knowledge, which are called *assumptions*. For example, a teacher might assume that students already know regular verb forms in the present tense before teaching the past simple tense. *Anticipated language problems* are potential issues students might face. For instance, students might struggle with irregular past tense forms or with pronouncing certain words correctly. To address these problems, teachers can pre-teach irregular verbs, use visual aids for pronunciation, or provide additional practice through interactive activities. For this, teachers should think about *possible solutions* before the lesson.

When planning an individual lesson, the teacher thinks about its aims, how to achieve them, the framework of the lesson, and the techniques that are the most appropriate for a particular group of learners. For example, to introduce a new grammatical structure, an educator might choose *Presentation, Practice Production (PPP)*, which is an approach where the teacher introduces new language concepts in a clear and structured way. It involves explaining the target language, often with the help of visual aids or real-life examples. Students engage in controlled practice activities to reinforce the new language, and eventually, they use the new language in more open-ended activities that encourage free communication (Scrivener, 2011).

Test-Teach-Test (TTT) is used when students are assumed to have already acquired some knowledge of the subject. The lesson begins with an activity that assesses the students' existing knowledge of the target language. For example, learners might complete a worksheet or take a short quiz. Based on the results of the initial test, the teacher focuses on teaching the areas where the students showed weaknesses. The lesson ends with a final test to reassess the students' understanding after the teaching phase.

Eliciting and *providing clear instructions* are essential techniques in effective teaching. *Eliciting* is used when the teacher encourages students to provide information, answers, or ideas instead of simply giving them the information. This technique promotes active participation and helps to check the students' prior knowledge. *Concept Checking Questions (CCQs)* can be used to ensure that the students have understood the new concepts by asking targeted questions that confirm their understanding of the subject matter.

Giving *clear instructions* is important for ensuring that students understand what they need to do in each activity. Instructions should be concise, clear, and delivered step-by-step. It is also

helpful to check students' understanding of the instructions by asking them *Instruction Checking Questions (ICQs)*. They can be used to confirm that students understand the instructions. For example, before starting an activity, a teacher might ask, "How many questions do you need to answer?" instead of "Is everything clear?"

Thus, efficient lesson planning plays an important role to enhancing learning outcomes in language training. Teachers may create an optimal atmosphere for learning through implementing an organised plan and anticipating possible challenges. While the process of developing and carrying out lesson plans may present difficulties, ongoing improvement and cooperation among educators can result in enhanced teaching methods as well as better educational achievements.

REFERENCES

Emiliasari, R. N., & Jubaedah, I. S. (2019). Lesson planning in EFL classroom: A case study in lesson plan preparation and implementation. *WEJ*, 3(2), 367–375.

Harmer, J. (2007). *The practice of English language teaching* (4th ed.). Pearson Longman.

Kyaw, T., & Lwin, S. S. (2019). Enhancing an Effective EFL Classroom through Lesson Planning. *International Journal of Trend in Scientific Research and Development*, 3(5), 1479–1485.

Scrivener, J. (2011). *Learning teaching. The essential guide to English language teaching* (3rd ed.). Macmillan Education.

Hovdi Anastasiia Valentynivna

*Student of the philological department
(English language and literature), MA*

*Ferenc Rakoczi II Transcarpathian Hungarian College
of Higher Education
Berehove, Ukraine*

*Scientific supervisor: **Banias Nataliia Yulianivna***

PHD, Associate Professor

*Ferenc Rakoczi II Transcarpathian Hungarian College of Higher
Education Department of Philology,
Berehove, Ukraine*

LINGUOCULTUROLOGY AS A PHILOSOPHY OF LANGUAGE AND CULTURE

Linguoculturology is a philosophy of language and culture. The object of linguistic and cultural studies is language and culture. Linguistic culture occupies a place next to linguistics and science (sciences) about culture. Its subject is fundamental issues related to the transformative side of connection between language and culture: changes in language and its units caused by dynamics of culture, as well as transformations in the structure and changes in the functioning of culture, which were conditioned by the linguistic realization of cultural contents.

It is a complex scientific discipline of the synthesizing type, which studies the relationship and interaction of culture and language in its functioning and which reflects this process as a whole structure of units in the unity of linguistic and non-linguistic content with the help of system of methods and with an orientation to modern priorities and cultural institutions. Linguistic culture studies the manifestation, reflection and fixation of culture in language and discourses. It is directly related to the study of the national picture of the world, linguistic consciousness, features of the mental-linguistic complex.

Culturology and linguoculturalology are closely related, however, if cultural studies examines the self-awareness of a person in relation to nature, society, history, art and other spheres of its social and cultural being, linguistics explores the worldview that is reflected and fixed in language in the form of mental models of the language picture of the world, while linguistic and cultural studies has as its subject both language and culture, which are in dialogue and interaction. Very often, linguistic and cultural studies are considered to be an integral part of ethnocultures. Linguistic culture is an integral part of any ethnoculture, which forms a synergistically emerged amalgam (merger, alloy, aggregate) of interrelated phenomena of culture and language, recorded and mastered by a certain ethnolinguistic consciousness. Linguistic and cultural studies is "a part of ethnolinguistics that is devoted to research and description of the relationship between language and culture in their synchronical interaction [1].

It should be noted the inextricable relationship between linguistic and cultural studies and ethnopsycholinguistics. Ethnopsycholinguistics is a new direction which considers speech activity as a reflection of national and cultural specificity and takes into account the national and

cultural component of the discourse. Both sciences complement and enrich each other. Main for ethnopsycholinguistics are speech activity, speech consciousness and communication, and for linguocultural studies, culture is fixed in language and its language reflection - in discourse.

Linguistics is closely related to intercultural communication.

Intercultural dialogue helps to reveal national peculiarities of values of the world pictures. Studying the culture of another country allows us to learn features of her language faster.

Adequate mutual understanding of two participants who belong to different national cultures is important not only for intercultural communication, but also for linguistic and cultural studies. Modern research is aimed at studying the mechanisms of linguistic conceptualization and categorization of the world. One of the main categories is the concept of "picture of the world", which is defined as a holistic set of images of reality in the collective consciousness [1].

The picture of the world, like a mosaic, consists of concepts and connections between them, therefore it sometimes is called a conceptual picture of the world.

REFERENCES:

1. Світлана Дорда, Лінгвокультурологія як самостійний напрям лінгвістичних досліджень / С.В. Дорда // Науковий вісник Східноєвропейського національного університету ім. Л. Українки. Серія «Філологічні науки». Мовознавство. №3 (352). – Луцьк, 2017. – С. 411 – 417.

Yuliia Onyshchenko,
Graduate Student;

*Horlivka Institute for Foreign Languages of the
SHEI Donbas State Pedagogical University,
Dnipro, Ukraine*

DEVELOPING LANGUAGE SKILLS: EXERCISES AND ASSESSMENTS IN LANGUAGE TEACHING

The development of language skills, including listening, speaking, reading, and writing, is a core objective in language education at all levels, from primary schools to higher education institutions. Effective language teaching relies on a range of exercises and assessments to foster the growth of these essential competencies.

Exercising is a specially organised, repeated performance of particular operations, actions, or activities to master or improve them. Each exercise is performed in three or four phases: instruction, giving an example or illustration, performing the task, and control is done through the teacher's supervision, students' peer control, and self-control. The key problem in teaching a FL is to decide about the rational system of exercises (Kovtun & Hudmanian, 2015) that supports both the acquisition of knowledge and the organisation of the learning (teaching) process. The main criteria for an effective system of exercises are reception or production of information and communicativeness.

Reading is regarded as one of the most important skills in our daily life. It is viewed as the ability to process new information and integrate it with previous knowledge, creating new patterns and new perspectives (Qian & Liping, 2016). Typically, the development of reading skill, like other language skills, takes place in three steps: pre-reading, while-reading, and post-reading. The pre-reading exercises are designed to activate prior knowledge about the topic, introduce key vocabulary, and make predictions about the content. For the beginner level, such exercises may include using picture dictionaries and flashcards to introduce basic words of the text for reading or a labelling exercise where learners match words to corresponding pictures or objects. At the intermediate and advanced levels, students can be exposed to new vocabulary, using context clues and visuals to facilitate comprehension. The next step is reading itself. There are two types of reading: reading for fluency and reading for comprehension. Fluency activities for beginners include practising reading short, predictable texts aloud, focusing on accuracy and smoothness and utilising echo reading, where learners repeat after the teacher, a fluent peer or audio to model correct pronunciation and intonation. For intermediates, it is helpful to implement timed reading exercises where learners read a passage aloud within a set time frame, focusing on accuracy, pacing, and expression. Advanced students for this purpose can be engaged in reader's theatre performances or oral presentations of challenging texts, focusing on expression, intonation, and pacing. Comprehension activity for beginners is usually aimed at identifying main ideas and key details, for example, by answering simple comprehension questions or a true/false statement exercise. Intermediate students can be asked to summarise the text or outline the main points. Advanced learners at this stage usually practice critical reading strategies such

as questioning, predicting, and synthesising information from multiple sources (Majlinda, 2017). Post-reading activities refer to critical thinking exercises and typically consist of drawing connections between the text and students' experiences.

Developing listening skills is essential for becoming a good listener and a perfect communicator. Listening lessons should incorporate pre-listening, while-listening and post-listening activities. Pre-listening activities introduce the topic and the language of the context; while-listening activities aim at understanding and practising skills; and post-listening activities encourage students to relate the text to their own lives, share opinions and summarise ideas (Djabborova, 2020). The best options for pre-listening activities are using realia or pictures to prompt discussion and a task for matching words with their definitions to introduce new and key vocabulary. These activities can be used at any level. It is important to use authentic materials for listening, although they are 'not created specifically to be used in the classroom' (Djabborova, 2020, p. 214). Exercises at the while-listening stage for beginners may include multiple-choice questions or true/false statement exercise. These activities can also be used for students with higher levels, as well as dictation, gap-filling, visualisation and inferencing exercises. As a follow-up exercise for beginners, the teacher can ask students to provide a concise summary of the key points or main ideas covered in the listening. Intermediate learners may be asked to analyse the information they have heard from different perspectives, whereas advanced students can be challenged to apply the knowledge or skills gained from listening to a new scenario or problem.

Effective speaking skills are also crucial for successful communication in both personal and professional settings. However, many learners struggle with confidence, organisation, and delivery when it comes to speaking. Therefore, it is essential to equip students with the necessary tools and language for effective communication (Bahrani & Soltani, 2012). At the pre-speaking stage for any level, the teacher should provide students with relevant input through reading or listening and organise activities to practice the language they will need in a speaking task. It is advisable to allocate about 20 minutes of a 45-minute lesson for a speaking task when students are encouraged to work together in groups and engage in conversation. The teacher can change the partners or provide additional speaking tasks to ensure that students speak for the allotted time. Getting beginners to speak is often not too difficult. The key is simple exercises and repeating phrases and dialogues. Intermediate students are often aware of their mistakes and perceived shortcomings and might feel shy or inhibited. Teachers can use storytelling exercises, role plays, and group discussions to engage them. For advanced students, the great ways of practising speaking skill are debate clubs, role plays, and even creating short films or podcasts. The last stage of speaking is a teacher or peer feedback or self-evaluation.

Writing is a complex and difficult skill, but it is crucial for success in academic, professional, and personal pursuits. One approach to developing writing skills is teaching genres or specific types of writing, where learners study model texts and practice writing within that genre (Rao, 2017). Another method is the process-oriented approach, which emphasizes the stages of writing. The pre-writing stage involves generating ideas based on prior knowledge and personal experience, typically through brainstorming and freewriting exercises that can be adapted for any student's level. However, for intermediate and advanced students, the teacher may introduce exercises that explore the genre or require some preliminary research on the topic. The next stage is drafting, where students begin to put their ideas into written form. At this step, it is essential to provide guidance and feedback on their work. After drafting, students move to the revision stage, reflecting on peer or teacher feedback to improve the overall quality of the writing. Finally,

in the editing stage, students proofread their final drafts, with self-editing, peer editing, or instructor feedback to ensure that the final product is polished and free of errors.

To effectively evaluate these language skills, educators must employ a diverse range of assessment methods and tools. For example, teachers can use formative and summative evaluation. Formative assessments, such as quizzes, homework assignments, and in-class activities, help identify areas of strength and weakness during a course. Summative assessments, including midterm and final examinations, as well as performance-based evaluations, measure the overall proficiency of students at the end of the year and guide curriculum development (Brown & Abeywickrama, 2010).

Exercises and assessments play a vital role in developing and evaluating language skills in the classroom. By implementing a diverse range of activities and evaluative measures, language educators can effectively foster the growth of listening, speaking, reading, and writing abilities, preparing students for successful communication in the target language.

REFERENCES

Ковтун, О., & Гудманян, А. (2015). Методика викладання іноземних мов і перекладу у вищій школі: практикум. НАУ. / Kovtun, O., & Hudmanian, A. (2015). *Metodyka vykladannya inozemnykh mov i perekladu u vyshchii shkoli: praktykum*. NAU.

Bahrani, T., & Soltani, R. (2012). How to teach speaking skill? *Journal of Education and Practice*, 3(2), 25–29.

Brown, H. D., & Abeywickrama, P. (2010). *Language assessment: Principles and classroom practices*. White Plains, NY: Pearson Education.

Djabborova, F. O. (2020). Ways of developing listening skills of English learners in ESL and EFL Classroom. *European Journal of Research and Reflection in Educational Sciences*, 8(10), 212–216.

Majlinda, L. (2017). Teaching reading comprehension strategies. *Academic Journal of Business, Administration, Law and Social Sciences*, 3(1), 196–204.

Qian, F., & Liping, C. (2016). A study on teaching methods of reading comprehension strategies by comparison between TEM-4 reading comprehension and IELTS academic reading comprehension. *Journal of Language Teaching and Research*, 7(6), 1174–1180. <https://doi.org/10.17507/jltr.0706.15>

Rao, P. S. (2017). Developing writing skills among the EFL/ESL Learners. *Research Journal of English*, 2(3), 52–63.

ЮРИДИЧНІ НАУКИ

Valeriia TSAPOVYCH

cadet of the training faculty

specialist for the authorities

pre-trial investigation by the NPU

Dnipro state university of the internal affairs

Anna DEKUSAR

senior lecturer

department of language training

Dnipro state university of internal affairs

EVIDENCE IN THE CRIMINAL JUSTICE SYSTEM OF UKRAINE

Criminal justice as a complex branch covering criminal law relations arising between participants in criminal proceedings is highly differentiated by its own branches, areas and specialisation, starting with the stages of criminal proceedings and ending with the stages of each of the said stages. Bringing a person to criminal liability is a "*surgically*" painstaking work that requires both the pre-trial investigation authorities, the defence and the court to take a responsible attitude and consider the case *at an angle* of impartiality and objectivity. The main source of establishing the truth about the circumstances of criminal offences is the search for evidence and its direct examination in court.

In accordance with the content of Article 84(2) of the Criminal Procedure Code of Ukraine, the procedural sources of evidence are testimony, material evidence, documents, and expert opinions [1]. It cannot be *wa* that any object, substance, or other thing of the material world can be used in criminal proceedings and be proper, admissible and reliable evidence, therefore, the parties to criminal proceedings in the course of criminal proceedings. both at the stage of pre-trial investigation and in court proceedings, are *precaution* of evidence provided by each other to the court, as the interests of the prosecution and the defence are opposite.

In accordance with the general provisions of the Criminal Procedure Code and investigative practice, evidence is divided into direct and indirect. The division of evidence into direct and indirect is of practical importance, since the use of each type of evidence in the process of proving has its own peculiarities. Thus, when using direct evidence, it is crucial to establish the reliability of the source from which the factual data that directly indicate the criminal offence and the perpetrators are obtained. Having established with the help of other evidence the reliability of the source from which the direct evidence was obtained, the main fact can be considered proven [2, p. 358].

By its very nature, evidence is not always an integral object of the material world; *a bits of it can be examined as evidence*, such as a fuse from a hand grenade, which is part of the overall structure, but its separate structural part can also be recognised as evidence and attached to the criminal proceedings.

Evidence that comes directly from people (testimony, opinions. documents) is suitable for obtaining information about the person's perception of the event. However, the information of

victim witnesses, experts, and officials has no independent value until it is subjected to procedural refinement and adaptation to the needs of the parties. At this stage, "factual data" in the procedural sense is obtained [3, p.40]. The *naked eye*, based on the analysis of the content of evidence and the provisions of the Criminal Procedure Code, can sense the presence of bias and competition between the prosecution and the defence, although the tasks of criminal proceedings are identical for both the defence and the prosecution.

The procedure for obtaining evidence is divided into procedural and tactical. From the perspective of the procedural aspect, obtaining evidence is clearly regulated in accordance with the Criminal Procedure Code of Ukraine, according to which it must be obtained by the proper entity and in accordance with procedural requirements in the context of the admissibility criterion. If we consider the tactical aspect of obtaining (collecting) evidence, it consists in the direct implementation of investigative actions, during which the *evidence itself, its traces*, etc. are seized or obtained.

Further investigation of evidence and confirmation of its relevance to the circumstances of the criminal offence is carried out by engaging relevant specialists - experts who, within the framework of criminal procedure legislation, as well as departmental instructions and methodological recommendations, carry out relevant expert studies, the conclusion of which subsequently serves as a source of evidence in criminal proceedings. The types of forensic examinations in which evidence is examined are differentiated depending on the specifics of the criminal proceedings and the area of specialisation of a particular forensic expert.

To summarise the content of our study, we note that evidence in the criminal justice system of Ukraine, in particular in the context of criminal proceedings, plays a fundamental role in the implementation of the tasks assigned to criminal proceedings in general, as it serves as the basis for bringing charges or refuting the relevant charges. The differentiation of types of evidence is defined by the Criminal Procedure Code of Ukraine, and the procedure for obtaining and admitting them is also outlined in the said legal act.

SOURCES:

1. Criminal Procedure Code of Ukraine: Code of Ukraine dated 13.04.2012 № 4651-VI: as of 7 September. 2024 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#Text> (accessed 15.09.2024).
2. Kozak I. A. CONCEPTS AND TYPES OF EVIDENCE IN CRIMINAL PROCEEDINGS ON RECEIPT OF ILLEGAL BENEFITS BY AN OFFICIAL. Juridical scientific and electronic journal. 2021. No. 5. P. 356–359. URL: <https://doi.org/10.32782/25240374/20215/84> (date of access: 15.09.2024).
3. Criminal Procedure: a textbook by the team of authors; supervised by the team of authors, Candidate of Law, Associate Professor V. M. Fedchenko. 3rd ed. In 2 parts. Part 1 "Pre-trial proceedings". Dnipro: Dnipro State University of Internal Affairs, 2022. 544 c.

Гнедюк Володимир Леонідович
науковий співробітник

*Український науково-дослідний інститут
спеціальної техніки та судових експертиз
Служби безпеки України*

АУДИТ ІНФОРМАЦІЙНОЇ БЕЗПЕКИ, ЮРИДИЧНІ АСПЕКТИ

Інформаційна безпека є однією з ключових складових сучасного цифрового суспільства. З розвитком інформаційних технологій та зростанням значення даних, забезпечення їхньої цілісності, конфіденційності та доступності стає критичним завданням для організацій різних секторів. В умовах постійно зростаючих загроз, таких як кібератаки, витоки даних та інші загрози кібербезпеці, аудити інформаційної безпеки стали необхідністю. Однак не менш важливою є юридична складова цього процесу, оскільки недотримання законодавства у сфері захисту даних може мати серйозні правові наслідки.

Аудит інформаційної безпеки має враховувати не лише технічні аспекти, але й правові вимоги. Це включає в себе дотримання законодавства про захист даних, зобов'язання щодо інформування регуляторних органів та взаємодію з контролюючими організаціями.

Одним із ключових аспектів аудиту є перевірка політик обробки персональних даних. Організації зобов'язані інформувати користувачів про те, які дані збираються, з якою метою вони обробляються та хто має до них доступ. Аудитор має перевіряти наявність та відповідність цих політик законодавчим вимогам [1, с. 37].

Використання зовнішніх аудиторів для об'єктивної оцінки рівня інформаційної безпеки є ще одним важливим аспектом юридичного забезпечення. Зовнішні аудитори, маючи незалежний статус, можуть надати неупереджену оцінку ефективності існуючих політик і процедур безпеки, виявити потенційні ризики та слабкі місця в системах захисту. Їхня експертиза дозволяє організаціям дотримуватися міжнародних стандартів та відповідати вимогам регуляторів, що є особливо важливим в умовах постійних змін у законодавстві [3, с. 328].

Для організацій, що здійснюють аудит інформаційної безпеки, критично важливо забезпечити відповідність аудиторського процесу чинним нормативно-правовим вимогам у сфері захисту інформації. Зокрема, це передбачає інтеграцію законодавчих положень та стандартів у всі етапи аудиту для гарантування його комплексності та точності. До основних рекомендацій належать: регулярне проведення аудитів для своєчасного виявлення та усунення недоліків; постійна актуалізація політик інформаційної безпеки відповідно до змін у законодавстві та міжнародних стандартах; а також проведення навчання персоналу, що забезпечує підвищення їхньої обізнаності щодо правових аспектів безпеки інформації.

У більшості країн правове регулювання інформаційної безпеки ґрунтується на міжнародних стандартах, таких як ISO / IEC 27001, а також на національному законодавстві.

ISO / IEC 27001 є найпоширенішим міжнародним стандартом, який визначає вимоги до систем управління інформаційною безпекою (СУІБ). Цей стандарт надає рамкову основу для забезпечення безпеки даних та містить вказівки щодо проведення аудиту

інформаційної безпеки. Аудитори повинні оцінювати відповідність процесів організації до вимог стандарту, що дозволяє виявити недоліки в системі управління безпекою та розробити рекомендації для їх усунення [2, с. 37–38].

У різних країнах діють власні закони та нормативні акти щодо захисту інформації. Наприклад, в Європейському Союзі основним правовим актом є Загальний регламент про захист даних (GDPR), який визначає обов'язки організацій щодо обробки персональних даних.

GDPR та інші законодавчі акти визначають різні ролі в обробці даних, такі як контролер (той, хто визначає цілі та засоби обробки даних) та процесор (той, хто безпосередньо обробляє дані від імені контролера). Під час аудиту необхідно оцінити правильність визначення цих ролей в організації та відповідність їх функцій законодавству [3, с. 332].

У контексті аудиту інформаційної безпеки в США прикладом є Закон Грема-Ліча-Блайлі (GLBA), який регулює захист даних у фінансових установах та вимагає здійснення аудиту безпеки для захисту конфіденційної інформації клієнтів [3, с. 334].

В Україні аудит інформаційної безпеки регулюється такими основними нормативними актами: Законом «Про захист персональних даних», що визначає правила обробки і захисту даних; Законом «Про інформацію», який регулює загальні відносини щодо інформаційної безпеки; Законом «Про основні засади забезпечення кібербезпеки», що стосується захисту критичних інформаційних систем; Постановою № 373 Кабміну про захист інформації в інформації в інформаційних, електронних комунікаційних та інформаційно-комунікаційних системах; Законом " Про електронну ідентифікацію та електронні довірчі послуги», який забезпечує безпеку електронних документів і підписів. Дотримання цих актів є ключовим для правової відповідності в сфері інформаційної безпеки [2, с. 44].

Отже, аудит інформаційної безпеки є важливим інструментом для виявлення вразливостей у системах захисту та забезпечення відповідності правовим вимогам. У сучасному цифровому середовищі, де загрози кібербезпеці постійно зростають, регулярний аудит допомагає організаціям мінімізувати ризики та уникати юридичних санкцій. Дотримання міжнародних стандартів і національних нормативних актів є ключовим для забезпечення цілісності, конфіденційності та доступності інформації, що робить аудит невід'ємною частиною ефективного управління інформаційною безпекою.

ЛІТЕРАТУРА

1. Юдін О. К., Зюбіна Р. В., Матвійчук-Юдіна О. В. Сучасні практики впровадження системи аудиту інформаційної безпеки на об'єктах критичної інфраструктури. Наукоємні технології. 2019. № 1. С. 36–43.
2. Bondarenko S., Makeieva O., Usachenko O. et al. The Legal Mechanisms for Information Security in the context of Digitalization. Journal of Information Technology Management. 2022. №14. Pp. 25–58. DOI: <https://doi.org/10.22059/jitm.2022.88868>
3. Topa I., Karyda M. From theory to practice: guidelines for enhancing information security management. Information and Computer Security. 2019. №27 (3). Pp. 326–342. DOI: <https://doi.org/10.1108/ICS09-2018-0108>.

Кабачна Оксана Василівна,
здобувачка ступеня доктора філософії
ННІ права Державного податкового університету

АНАЛІЗ КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВИХ АСПЕКТІВ ПРОТИДІЇ КОРУПЦІЇ В УКРАЇНІ: СУЧАСНИЙ СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ

Корупція залишається однією з найбільших загроз для суспільства та демократичного розвитку країни. В Україні протистояння цьому негативному явищу є одним із пріоритетних завдань влади та суспільства. Аналіз кримінально-правових аспектів протидії корупції стає ключовим елементом розуміння сучасного стану та визначення перспектив розвитку в цій сфері.

У сучасному світі, коли зростає глобалізація та відкритість країн, корупція стає ще більш складною та небезпечною проблемою. Вона підриває довіру громадян до владних структур, спричиняє економічні втрати та перешкоджає розвитку суспільства. Україна не залишається осторонь цього явища, і активно впроваджує законодавчі та кримінально-правові механізми для його запобігання та припинення. Аналіз кримінально-правових аспектів протидії корупції в Україні відображає не лише сучасний стан, а й визначає напрями подальших дій для зміцнення правової держави та побудови прозорого та ефективного управління [1].

Корупція - це недобросовісна, незаконна або морально неприпустима діяльність, яка полягає в зловживанні під владою, довірою чи посадою з метою особистого збагачення або отримання неправомірних вигод. Вона може включати в себе такі дії, як підкуп, вимагання хабарів, використання посадового становища для власних корисливих цілей, втручання в законні процеси та інші форми неправомірної поведінки. Корупція підриває довіру до владних структур, загрожує правам і свободам людини, спричиняє економічні та соціальні проблеми, та перешкоджає розвитку суспільства та економіки.

Корупція в Україні залишається однією з найбільших загроз для суспільства, правової системи та економіки. Останні роки були періодом інтенсивних зусиль з боку уряду та громадськості для протидії цьому явищу, проте виклики залишаються великими, а завдання – складними [2].

Уперше на законодавчому рівні надано визначення корупції та корупційного правопорушення, які відповідають загальноновизнаним уявленням про ці явища на міжнародному рівні. Це свідчить про те, що Україна виконує взяті на себе зобов'язання з імплементації у національне законодавство основних положень

Конвенції ООН проти корупції (31.10.2003 р.), Кримінальної конвенції про боротьбу з корупцією (27.01.1999 р. № ETS173), Цивільної конвенції про боротьбу з корупцією (04.11.1999 р.) тощо. Законом України від 07.04.2011 р. № 3206-VI «Про засади запобігання і протидії корупції» більш детально конкретизовано і водночас значно розширено коло суб'єктів відповідальності за корупційні правопорушення. Перш за все, це стосується уточнення переліку осіб, уповноважених на виконання функцій держави чи місцевого самоврядування. Новелою даного закону є включення до кола зазначених

осіб службових осіб юридичних осіб приватного права, осіб, які не є державними службовцями, посадовими особами місцевого самоврядування, однак надають публічні послуги, посадових осіб міжнародних організацій тощо.

Досвіду зарубіжних країн у протидії корупції та можливостей його впровадження в Україні є надзвичайно актуальною темою, особливо в умовах триваючої війни та посиленого тиску на державні інституції. Корупція залишається однією з найбільших перешкод для економічного розвитку, верховенства права та міжнародної співпраці України. Тому вивчення успішних практик та антикорупційних стратегій інших держав є важливим кроком для подолання цього негативного явища.

У світовому індексі сприйняття корупції за 2023 рік, опублікованому Transparency International, Україна посіла 104 місце зі 180 країн. Такий низький рейтинг підкреслює нагальну потребу у вдосконаленні антикорупційної політики та впровадженні ефективних механізмів протидії корупції. Саме в цьому контексті досвід зарубіжних країн-лідерів може стати цінним джерелом натхнення та практичних рішень.

Відповідно до ч. 1 ст. 21 Закону України «Про засади запобігання і протидії корупції» за вчинення корупційних правопорушень особи, зазначені в частині першій статті 4 цього Закону, притягаються до кримінальної, адміністративної, цивільно-правової та дисциплінарної відповідальності в установленому законом порядку.

Україна зазнала значних змін у кримінально-правовій сфері щодо боротьби з корупцією. Зокрема, створено Національне антикорупційне бюро, Спеціалізовану антикорупційну прокуратуру, а також електронні декларації для посадовців. Впровадження електронних систем моніторингу та контролю також відіграє значну роль у зменшенні можливостей для корупції.

Проте, не зважаючи на ці заходи, проблема залишається актуальною. Низька ефективність судової системи, недостатня прозорість у фінансових операціях та великий вплив корупції на політичний процес перешкоджають повній ерадикації цього явища.

Для подальшого успішного протидії корупції в Україні необхідно приділяти увагу декільком напрямкам. По-перше, вдосконалення правової системи, включаючи реформу судової галузі та зміцнення відповідальності для порушників. По-друге, необхідно підтримувати незалежність та ефективність антикорупційних органів, забезпечуючи їх необхідними ресурсами та повноваженнями. По-третє, важливо зробити культурний зміщення в суспільстві шляхом підвищення обізнаності громадян про шкідливість корупції та її наслідки для країни [3].

Успішна боротьба з корупцією в Україні вимагає комплексного та послідовного підходу. Хоча виклики складні, але зростаюча свідомість та активна участь громадськості можуть стати ключовими чинниками у досягненні прозорого, справедливого та корупційно-вільного суспільства.

Аналіз кримінально-правових аспектів протидії корупції в Україні свідчить про комплексність та складність цієї проблеми. Сучасний стан боротьби з корупцією відображає певні досягнення, такі як створення антикорупційних органів та впровадження електронних систем контролю. Проте, водночас існують серйозні виклики, такі як недостатня ефективність судової системи та великий вплив корупції на політичний процес [4].

Для подальшого розвитку боротьби з корупцією необхідно приділяти увагу реформі правової системи, зміцненню антикорупційних органів та культурному зміщенню в

суспільстві. Тільки за умови спільних зусиль уряду, громадськості та міжнародних партнерів Україна зможе досягти значного прогресу в боротьбі з корупцією та побудувати справедливе та прозоре суспільство.

Безсумнівно, успішне впровадження зарубіжного досвіду в українські реалії вимагає ретельного аналізу, адаптації та врахування національних особливостей. Проте, саме вивчення кращих практик та ефективних механізмів протидії корупції в розвинених країнах може стати тим необхідним поштовхом, який допоможе Україні подолати цю багаторічну проблему.

Варто зазначити, що одним з ключових факторів успіху будь-якої антикорупційної стратегії є наявність сильної політичної волі керівництва держави. Саме тверда рішучість вищого керівництва та формування на її основі єдиної державної політики протидії корупційним проявам, що передбачає комплексні державні, політичні, економічні, соціальні та правові заходи, може забезпечити довгострокові позитивні зміни.

Підсумовуючи, можна стверджувати, що досвід зарубіжних країн у протидії корупції може стати цінним джерелом знань та інспірацій для України. Впровадження успішних практик, таких як цифровізація державних послуг, забезпечення прозорості у фінансовому секторі, залучення громадськості та засобів масової інформації, створення реєстрів корумпованих юридичних осіб та посилення відкритості управлінських рішень, може суттєво підвищити ефективність антикорупційної політики в нашій країні. Однак, успіх цих зусиль значною мірою залежатиме від наявності сильної політичної волі та комплексного підходу, який об'єднає всі гілки влади, державні інституції, бізнес та громадянське суспільство у спільній боротьбі проти корупції.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Жданов І. Корупція в Україні: сутність, масштаби та вплив. І. Жданов. Центр Разумкова. URL: http://www.razumkov.org.ua/rus/article.php?lng=UKR&news_id=200.
2. Вікіпедія. Вільна бібліотека. URL: <http://uk.wikipedia.org/wiki/корупція>. - Заголовок з екрану.
3. Спеціалізовані інституції з боротьби з корупцією. Огляд моделей. – Організація економічного співробітництва та розвитку. Сеть боротьби проти корупції для країн Східної Європи та Центральної Азії. 2018, с. 13, 16. URL: <http://www.oecd.org>.
4. Соціальна відповідальність бізнесу. URL: <http://vkurse.ua/ua/analytics/socialnaya-otvetstvennost-biznesa.html>. – Заголовок з екрану

Єлизавета КИСЕЛЬОВА

*курсантка ННІ права та підготовки фахівців для
підрозділів Національної поліції*

*Науковий керівник: Аліна ГАРКУША
доцент кафедри стратегічних
розслідувань та кримінального процесу*

Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ

СКАСУВАННЯ ЗАПОБІЖНОГО ЗАХОДУ ДЛЯ ПРОХОДЖЕННЯ ВІЙСЬКОВОЇ СЛУЖБИ ЗА ПРИЗОВОМ ПІД ЧАС МОБІЛІЗАЦІЇ

Питання порядку скасування запобіжного заходу для призову на військову службу під час мобілізації стає важливим в контексті забезпечення прав людини та громадянських свобод через зростання геополітичних напруг та конфліктів. У зв'язку з цим, правові гарантії осіб, які можуть бути піддані мобілізації, набувають особливого значення, оскільки це стосується основних прав і свобод людини, таких як право на життя, свобода вираження думки, свобода віросповідання та інші.

У цьому контексті дослідження порядку скасування запобіжного заходу для призову на військову службу є важливим кроком для забезпечення справедливості та захисту прав громадян. Це дослідження дозволяє виявити можливі порушення законності та вжити відповідних заходів для їх вирішення. Також воно сприяє покращенню законодавства та процедур, що стосуються мобілізації та призову на військову службу, з метою забезпечення прав громадян та дотримання міжнародних стандартів.[1]

Передбачення щодо запобіжних заходів для призову на військову службу під час мобілізації відображені відповідними нормативно-правовими актами. Запобіжні заходи можуть включати обмеження свободи переміщення, заборону виїзду за межі країни та інші обмеження, що можуть бути застосовані компетентними органами. Однак, згідно з принципами правосуддя та справедливості, існує порядок скасування таких заходів у випадку відсутності підстав для їх застосування.

Процедура скасування запобіжного заходу для призову на військову службу під час мобілізації регулюється відповідними нормами національного законодавства. Крім того, важливу роль відіграють міжнародні договори та угоди, що визначають права та свободи осіб у цьому контексті.[2]

У випадку, якщо в Україні або в окремих її регіонах буде оголошено воєнний стан або проведені заходи з забезпечення національної безпеки та оборони, щоб протистояти збройній агресії з боку російської федерації або інших країн проти України, особа, яка перебуває під вартою під час досудового або судового розгляду, може подати клопотання до прокурора про скасування цього запобіжного заходу для того, щоб здійснити призов на військову службу під час мобілізації, на певний час.

Після розгляду такого клопотання прокурор може звернутися до слідчого судді або суду, який розглядає кримінальне провадження, з проханням скасувати запобіжний захід

щодо відтримуваної особи для того, щоб вона могла проходити військову службу за призовом під час мобілізації, на певний час.

Клопотання про скасування запобіжного заходу стосовно тримання під вартою для призову на військову службу під час мобілізації повинно містити:

- докази того, що особа відповідає критеріям для проходження військової служби за призовом під час мобілізації, на певний час, та висновок про придатність цієї особи для військової служби у воєнний період;[3]
- докази відсутності ризиків, передбачених законодавством, і відсутності загрози тому, що ця особа уникне виконання військової служби під час мобілізації. [4]

Суддя або суд, який розглядає кримінальне провадження, негайно розглядає клопотання про скасування запобіжного заходу, якщо є достатні підстави. Якщо такі підстави існують, суддя або суд може скасувати запобіжний захід для того, щоб особа могла вступити на військову службу за призовом під час мобілізації, на певний час.

Копія ухвали про скасування запобіжного заходу негайно передається прокурору та надсилається до відповідного центру з призову та соціальної підтримки за місцем реєстрації особи, яка звільнена від запобіжного заходу. Ця особа має з'явитися до вказаного центру не пізніше ніж через 48 годин після оголошення рішення про скасування запобіжного заходу.

Якщо особа не з'явиться до центру протягом вказаного строку або отримає відмову від призову на військову службу, центр повідомляє про це прокурора, який у свою чергу негайно, але не пізніше ніж через 24 години, подає клопотання про застосування іншого запобіжного заходу щодо цієї особи.

У разі, якщо підозрюваний або обвинувачений має застосований інший запобіжний захід, ніж тримання під вартою, він також має право звернутися до прокурора для скасування цього заходу з метою вступу на військову службу під час мобілізації. Прокурор в такому випадку подає відповідне клопотання до слідчого судді або суду, який розглядає кримінальне провадження.

Згідно з законодавством, суддя або суд має право ухвалити рішення про зміну запобіжного заходу на особисте зобов'язання або домашній арешт у разі відповідного клопотання підозрюваного або обвинуваченого. Це можливо, наприклад, якщо вони збираються використовувати гроші, залишені в заставу, для підтримки оборони України.

Особливу увагу слід звернути на те, що у разі ведення активних бойових дій суд може розглянути питання про зміну запобіжного заходу на домашній арешт. Контроль за виконанням ухвал про скасування запобіжного заходу та здійснення відповідних обов'язків покладається на прокурора та центр комплектування та соціальної підтримки.[4]

Отже, усі ці процедури передбачені Кримінальним процесуальним кодексом України та відповідними законами про мобілізацію та військову службу. Їх мета полягає у забезпеченні відповідних прав і можливостей для громадян, які можуть бути залучені до військової служби, зокрема під час мобілізації, і виконанні вимог національної безпеки та оборони країни.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Права осіб, мобілізованих на військову службу - Первинна профспілкова організація працівників ЛНУ ім. Івана Франка. *Первинна профспілкова організація працівників ЛНУ ім. Івана Франка*. URL: https://profkom.lnu.edu.ua/legal_consultations/prava-osib-mobilizovanyh-na-vijskovu-sluzhbu (дата звернення: 29.04.2024).
2. Данилишин І. П. "Правові гарантії прав людини в сфері військової служби та мобілізації", Київ, 2019.
3. Кримінальний процесуальний кодекс України. *Офіційний вебпортал парламенту України*. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17?find=1&text=стаття+177#w2_2 (дата звернення: 29.04.2024).
4. Кримінальний процесуальний кодекс України. *Офіційний вебпортал парламенту України*. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17?find=1&text=стаття+616#w2_1 (дата звернення: 29.04.2024).

Третяк Віталій Валентинович,
здобувач ступеня доктора філософії
ННІ права Державного податкового університету

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ЩОДО ЗАПОБІГАННЯ ЗЛОЧИННОСТІ У СФЕРІ ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ.

Економічні реформи радикально змінили народне господарство України, що потребувало комплексного перегляду концепції його кримінально-правової охорони. З іншого боку, декларувалося не обґрунтоване науково та не підтверджене практикою гасло про мінімізацію ролі кримінально-правової заборони у сфері ринкових економічних відносин.

Слід відмітити, що кримінальна політика у сфері економіки визначалася не так досягненнями науки, як гаслами поточної публічної політики, «ідеологією» в тому негативному сенсі, в якому ми використовуємо це слово, закликаючи до «деідеологізації» тих чи інших сфер суспільного життя. На рівні правотворчості вважалося, що місце та роль кримінальних санкцій у сфері економічної діяльності мають бути визначені в актах господарського та фінансового права. Злочин у сфері економічної діяльності розуміється як порушення заборони чи невиконання приписи господарського чи фінансового законодавства, порушення встановленого порядку здійснення економічної діяльності.

На перший погляд, це справді так, але це неповне та одностороннє розуміння характеру соціальної небезпеки господарського злочину. Тим самим було народне господарство як таке, складний комплекс життєво важливих економічних відносин, було позбавлене цілісної системи кримінально-правової охорони.

Таким чином, господарська діяльність - це діяльність з надання майна у користування, реалізації товарів, виконання робіт, надання послуг, що здійснюється з метою отримання прибутку або без такої мети.

Можна констатувати, що в процесі господарської діяльності виникають дві групи господарських відносин: пов'язані з безпосереднім провадженням господарської діяльності (підприємницькі відносини та некомерційні відносини) та пов'язані з регулюванням господарської діяльності з боку держави або організацією господарської діяльності.

Суб'єкти господарських правовідносин - це насамперед суб'єкти підприємницької діяльності, якими є юридичні особи та громадяни, які здійснюють підприємницьку діяльність без утворення юридичної особи. Серед юридичних тут необхідно виділити комерційні організації, які переслідують отримання прибутку як основну мету своєї діяльності та (або) розподіляють отриманий прибуток між учасниками: господарські товариства та товариства, виробничі кооперативи, селянські (фермерські) господарства, унітарні підприємства. Некомерційні організації (споживчі кооперативи, громадські та релігійні організації, які фінансуються власником установи та ін.) можуть здійснювати підприємницьку діяльність лише доти, оскільки вона необхідна для їх статутних цілей, заради яких вони створені, відповідає цим цілям та відповідає предмету діяльності некомерційних організацій.

Діяльність внутрішніх структурних підрозділів юридичних обмежується рамками внутрішньогосподарських відносин. Господарське законодавство рідко «втручається» у цю сферу, залишаючи її регулювання самими суб'єктами господарювання у вигляді

локальних актів. Але у певних випадках, передбачених законодавством, внутрішні структурні підрозділи можуть вступати до зовнішніх господарських відносин, наприклад, при наданні права укладати договори, відкриття рахунку в банку. Якщо відносини з участю внутрішніх структурних підрозділів суб'єктів господарювання врегульовані нормами господарського законодавства, ці структурні підрозділи є суб'єктами господарських правовідносин.

Оскільки частина господарських відносин пов'язана з державним регулюванням чи організацією господарської діяльності, у господарських правовідносинах беруть участь органи управління – міністерства та інші органи державного управління, органи місцевого управління та самоврядування.

Негативні наслідки відсутності теоретичної концепції норм про господарські злочини нині досить очевидні: великі прогалини у системі правової охорони народного господарства, непрацездатність важливих елементів цієї системи, казуїстичність та невизначеність багатьох правових норм [1, с. 24].

Для систем господарських злочинів у країнах із розвинутою ринковою економікою характерно стала вельми поширеною кримінальної відповідальності за необережні діяння. Це пояснюється жорстким розумінням соціальної відповідальності бізнесу (до «професіоналів» більш жорсткі вимоги, ніж до інших), високою небезпечкою цих злочинів, а також прагненням припинити можливість «обходу» закону, оскільки ризик таких хитрощів дуже високий саме стосовно господарських злочинів [2, с. 9].

Настав час відмовитися від концепції господарсько-посадових злочинів, характерної для економіки соціалістичної держави [3].

Аналіз західного законодавства дозволяє сформулювати такі юридичні ознаки господарської діяльності: 1) спеціальні суб'єкти (комерсанти); 2) виробництво товарів для обміну чи надання послуг економічного характеру; 3) наявність капіталу та робочої сили; 1) професійний, постійний та систематичний характер діяльності.

У зарубіжних країнах застосовуються власні критерії диференціації норм права: або виділяється просто так зване загальне право, що включає в себе норми комерційного, ділового, контрактного права (англо-саксонська система), або юридичні норми поділяються на публічно-правові та приватно-правові. За такої класифікації норм, господарське право розглядається найчастіше як певна "суміш" публічно-правових і приватно-правових норм, за допомогою яких регламентується господарська діяльність. Частина вчених вважає господарське право самостійною новою галуззю права.

Отже, небезпека багатьох господарських злочинів виявляється у підриві суспільної довіри до інститутів ринку. Підірвано громадську довіру до кредиту - кредит стає дорогим, руйнівним чи недоступним. Недовіра до інвестицій призводить до падіння курсу цінних паперів та ділової активності - у результаті зупиняється економічний розвиток.

Слід зазначити, що багато фахівців не вбачають різниці між виявленням очевидних кримінальних правопорушень, які здатні самі якось проявитися, і виявленням неочевидних, латентних, не здатних до самопрояву кримінальних правопорушень [4].

Безумовно варто розуміти, що на сьогодні є дещо ускладненим отримання якісних показників злочинності у сфері господарської діяльності. Так, процес вчинення очевидних, здатних до самопрояву кримінальних правопорушень є нормальним. Факт вчинення таких кримінальних правопорушень є очевидним, вони самопроявляються в результаті, наприклад, здійснення аудиту господарської діяльності.

Головним методом кримінально-правової нормотворчості стало відстеження актів господарського та фінансового права та поповнення дефіциту санкцій за «залишковим принципом». Це зумовило вроджену фрагментарність та несистемність норм про господарські злочини. Внаслідок цього побудова цілісної системи кримінально-правової охорони народного господарства серйозно ускладнилася. За таких обставин розробка досить розвиненої системи норм про злочини у сфері економічної діяльності для чинного КК України - безперечна удача законодавця, заснована на творчій науковій інтуїції розробників. Але говорити про існування на той час повноцінної наукової концепції системи норм про злочини у сфері економічної діяльності не можна. Існуючі теоретичні дослідження в цій галузі скоріше описують існуючі норми про господарські злочини, ніж пояснюють їхнє походження та перспективи розвитку.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИ ДЖЕРЕЛ:

1. Бевз С. До питання про сутність державного регулювання господарської діяльності. Часопис Київського університету права. 2015. Вип. №3. С. 23–27.
2. Остапенко Ю. Саморегулівна діяльність у сфері господарювання завдання господарсько-правового правознавства. 2018. Вип. 2. С. 9-11.
3. Про саморегулювання господарської та професійної діяльності. Проект Закону України від 17.12.2019 р. №2613. https://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=70181 (дата URL: звернення: 30.09.2022).
4. Попович В. М. Проблеми розслідування економічних злочинів : навчальний посібник. К. : Юрінком Інтер, 2016. 350 с.

Дар'я УСОВА

Роман ЛИПКА

курсанти н.г. ДР-144

*Факультету підготовки фахівців для органів
досудового розслідування Національної поліції України*

*Науковий керівник: **Юлія ШЕНДРИК**
старший викладач кафедри кримінального процесу та
стратегічних розслідувань, підполковник поліції*

Дніпровський державний університет внутрішніх справ

ЗМІНИ В ПОРЯДКУ ПРОВЕДЕННЯ ОБШУКІВ ЗА УМОВ ВОЄННОГО СТАНУ

В умовах воєнного стану в Україні, що триває вже кілька років, потреба в проведенні обшуків виникає постійно, оскільки кількість кримінальних правопорушень невпинно зростає. Однак відсутність у Кримінальному процесуальному кодексі України (КПК) належної правової регламентації процедури проведення обшуку викликає численні проблеми, які досі не були врегульовані, незважаючи на численні зміни, пов'язані із воєнним станом.

Серед позитивних змін варто зазначити, що відповідно до абзацу 3 пункту 1 частини 1 статті 615 КПК України, можливе проведення обшуку або огляду житла чи іншого володіння особи без залучення понятих, якщо таке залучення є об'єктивно неможливим або пов'язане з потенційною небезпекою для їхнього життя чи здоров'я. Важливою вимогою є обов'язкова фіксація результатів доступними технічними засобами, зокрема шляхом здійснення безперервного відеозапису [1, с. 8]. Проте проблема полягає в тому, що під час проведення обшуку потенційна небезпека може виникати не лише для життя чи здоров'я понятих, а й для слідчого, прокурора та інших учасників обшуку. Наприклад, якщо під час обшуку було оголошено повітряну тривогу, КПК України не надає чітких інструкцій, як діяти в такій ситуації. Логічним рішенням було б перервати проведення слідчої дії та усім учасникам перейти до найближчого укриття, а після відбою тривоги продовжити обшук. Однак це викликає кілька юридичних питань [2, с. 31].

Відповідно до частини 1 статті 235 КПК України, ухвала слідчого судді про дозвіл на обшук житла чи іншого володіння особи надає право на проникнення лише один раз. Таким чином, повторний обшук після повернення з укриття може поставити під сумнів правомірність дій правоохоронців, адже це вже може розглядатися як повторне проникнення, що, у свою чергу, може стати підставою для визнання отриманих доказів недопустимими. Якщо обшук спочатку проводився без участі понятих та з безперервним відеозаписом, то під час перерви цей запис буде перервано, що автоматично призведе до недопустимості отриманих доказів.

Ще одним важливим аспектом є невизначеність статусу та повноважень працівників оперативних підрозділів під час проведення обшуку. Згідно з частиною 1 статті 236 КПК України, ухвала про дозвіл на обшук може бути виконана лише слідчим чи прокурором. Однак, практика показала, що оперативні працівники часто виконують фактичні дії під час обшуку, а слідчий складає протокол обшуку, описуючи вилучене майно. Це призводить до численних скарг з боку захисту про визнання отриманих таким чином доказів недопустимими. Верховний Суд, у своїй постанові від 06.12.2021 у справі № 663/820/15-к, вказав, що виконання ухвали про дозвіл на обшук житла чи іншого володіння покладається на слідчого чи прокурора і не може бути доручене оперативним підрозділам. Проте навіть при наявності правової визначеності, на практиці виникають труднощі [3, с. 45].

Додатково, нововведення вимагають обов'язкової фіксації результатів обшуку за допомогою відеозапису. Цей підхід дозволяє забезпечити прозорість проведення слідчих дій та зменшує ризик зловживань з боку правоохоронців. Відеозапис, як засіб фіксації, стає ключовим елементом у забезпеченні доказової бази, адже він дозволяє документувати всі етапи обшуку. Незважаючи на позитивні зміни, існують і серйозні проблеми, пов'язані з правомірністю проведення обшуків. По-перше, відповідно до частини 1 статті 235 КПК України, ухвала слідчого судді про дозвіл на обшук надає право на проникнення лише один раз. Це ставить під сумнів правомірність дій правоохоронців, якщо проведення обшуку буде перервано, наприклад, через повітряну тривогу, і потім поновлено. У таких випадках, повернення до проведення обшуку може бути розглянуте як повторне проникнення, що може привести до визнання доказів недопустимими [4, с. 26].

Якщо обшук проводився без участі понятих і з безперервним відеозаписом, перерва під час обшуку може призвести до того, що відеозапис буде перервано, що також ставить під питання допустимість отриманих доказів. Ця ситуація може створити серйозні юридичні наслідки для слідства.

Ще однією проблемою є невизначеність статусу та повноважень оперативних працівників під час проведення обшуків. Згідно з частиною 1 статті 236 КПК України, ухвала про дозвіл на обшук може бути виконана лише слідчим або прокурором. Однак, у практиці часто виникає ситуація, коли оперативні працівники виконують фактичні дії під час обшуку, що може призводити до спірних ситуацій та оскарження доказів. Верховний Суд вказав, що виконання ухвали про обшук покладається лише на слідчого чи прокурора, але це не завжди враховується на практиці. Слідчі, як правило, стикаються з проблемою фізичної неможливості одночасного виконання обшуку і складання протоколу, особливо під час роботи в великих приміщеннях [3, с. 69].

Отже, зміни в порядку проведення обшуків за умов воєнного стану є необхідними для підвищення ефективності боротьби зі злочинністю. Однак, разом із цими змінами виникають нові виклики, які потребують додаткового правового регулювання. Необхідно забезпечити баланс між ефективністю слідчих дій і захистом прав людини, враховуючи специфіку воєнного часу. Розробка нових нормативних актів та вдосконалення існуючих положень КПК є ключовими аспектами для покращення ситуації в цій галузі.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бруско, Ю. Захист персональних даних в умовах війни: вплив воєнного стану на право на приватне життя. Інформація і право 2023. С. 201-204.
2. Гарасимів, О. Особливості проведення обшуку в умовах воєнного стану. Рекомендовано до поширення через мережу Інтернет Вченою радою Львівського державного університету внутрішніх справ. 2022. С. 104.
3. Шаповал, А. О. Огляд та обшук транспортного засобу в умовах воєнного стану. Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія: Юриспруденція 2022. С. 102-105.
4. Шендрик Ю. В. Особливості проведення обшуку в умовах воєнного стану. Ю. В. Шендрик. Міжнародна та національна безпека: теоретичні і прикладні аспекти : матеріали VIII Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Дніпро, 15 березня 2024 р.) ; у 2-х ч. Ч. I. Дніпро : ДДУВС, 2024. С. 649-651

Валерія ЦАПОВИЧ

*курсантка факультету підготовки фахівців
для органів досудового розслідування НПУ*

Михайло ФРОЛОВ

*доцент кафедри
цивільно-правових дисциплін ФПФКПНПУ
к.ю.н., доцент*

Дніпровський державний університет внутрішніх справ

ЩОДО ПИТАННЯ ЗАГАЛЬНОЇ ХАРАКТЕРИСТИКИ БЮДЖЕТНОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ

Держава сьогодення, як політична форма організації суспільства, функціонує з метою досягнення суспільних інтересів окремої нації або населення держави, тобто, першочерговою задачею держави – є забезпечення блага та розвитку суспільства в залежності від потреб та реалій сьогодення. Грошові кошти, як активи, які є платіжним інструментом – невід’ємний елемент функціонування не лише держави, суспільства, окремої групи соціуму або конкретної людини, а й основною формою оплати за надання тих чи інших послуг, сплати за продукт, товар, активи, інші блага тощо. Тому, функціонування цивілізованої сучасної держави неможливе без існування грошових активів, які фактично є основним рушієм суспільного прогресу, охоплюючи всі без виключення сфери життєдіяльності суспільства.

Загалом, держава як будь-яка форма організації, функціонування якого без руху грошових коштів неможливе, потребує існування інституту, що забезпечує надходження, обіг та розподіл грошових коштів, якими бюджет безпосередньо наповнюється, що в свою чергу й зумовлює існування інституту державного бюджету. Державний бюджет – це головний загальнодержавний фонд централізованих коштів, який складається з дохідної й видаткової частини та затверджений законом України на відповідний рік. За допомогою бюджету держава концентрує певну частину валового внутрішнього продукту та централізовано розподіляє її на розвиток національної економіки, для соціального захисту населення, утримання органів державної влади та управління, оборони країни [1, с.36].

Відповідно до абз. 1 ст. 2 Закону України «Про бюджетну систему України» бюджетна система складається з Державного бюджету України, республіканського бюджету Автономної Республіки Крим та місцевих бюджетів [2]. Тобто, можемо зазначити, що бюджетна система України є розгалуженою та диференціюється в залежності від адміністративно-територіального охоплення, тобто, нині функціонуючу бюджетну систему України можна вважати децентралізованою, адже кожна адміністративно-територіальна одиниця має власний бюджет, який наповнюється у обсязі, що залежить від значної кількості чинників, зокрема: кількість офіційно працевлаштованого населення (податок на дохід фізичних осіб), оподаткування земельних ділянок, рента за користування природними ресурсами, що розташовані на території адміністративно-територіальної одиниці, акцизні податки за реалізовану на території адміністративно-територіальної одиниці піддакційної продукції тощо.

На підтвердження запропонованої нами думки, звернемось до позиції, висвітлених в роботі авторського колективу Дніпровського ДУВС, які у своїй роботі зазначають, що матеріальне вираження розподільчої функції бюджету реалізується за допомогою податків, зборів, неподаткових надходжень, трансфертів, бюджетних резервів, видатків, бюджетного фінансування, бюджетного кредитування, бюджетного субсидіювання [3, с. 46].

Основним нормативно-правовим актом в сфері функціонування бюджетної системи України, що є визначальним в контексті дослідження предмету нашої роботи, є Бюджетний кодекс України (далі – БКУ), який регулює нормативні аспекти бюджетного законодавства. Зазначений кодифікований закон окреслює бюджетну систему України, її структуру та принципи, визначає джерела фінансування бюджетів, як державного так й місцевих, унормовує бюджетний процес та його сторони, а також є основоположним нормативно-правовим актом, який є «підґрунтям» функціонування як державного так й місцевих бюджетів, адже у розділах II і III БКУ містяться норми, що окреслюють весь бюджетний процес, і місцевий, і державний, що є невід’ємною частиною бюджетної системи загалом.

Розглядаючи більш детально питання охоплення категорії «місцевий бюджет», варто зазначити, що під зміст зазначеного визначення підпадають: бюджет АР Крим (як адміністративна одиниця зі статусом республіки), обласні бюджети, районні бюджети та бюджети адміністративно-територіальних одиниць місцевого самоврядування (селищні територіальні громади, територіальні (об’єднані) громади сіл, територіальні громади міст і бюджети об’єднаних територіальних громад. Загалом, окреслюючи ефективність децентралізованого підходу до формування та функціонування бюджетної системи, зауважимо, що на нашу думку, існування інституту децентралізованих адміністративно-територіальних одиниць – це стрімкий крок до інтеграції в європейське суспільство, адже більшість держав Європи функціонує саме таким чином, надаючи змогу територіальним громадам самостійно впливати на наповнення бюджетів своєї громади та відповідно здійснення витрат з нього.

Узагальнюючи зміст нашого дослідження, зазначимо, що інститут бюджету (як державного, так й місцевого) та бюджетної системи загалом – невід’ємна за будь-яких умов, складова функціонування держави загалом, адже саме менеджмент грошових коштів – це фундамент існування держави та окремих адміністративно-територіальних одиниць в її складі. Підкреслимо, що на нашу думку, саме децентралізований підхід до існуючої бюджетної системи нашої держави – край вдалий проєкт, який відносно недавно вдало реалізується в нашій державі, що в свою чергу, дозволяє громаді не лише ефективно та за необхідним спрямуванням використовувати кошти, але й завдяки вдалому менеджменту робити вклад в обороноздатність кожної з адміністративно-територіальних одиниць нашої держави.

ВИКОРИСТАНІ ДЖЕРЕЛА:

1. Миськів Г. Бюджетна система : теоретичні та практичні аспекти (у схемах і таблицях) : навчальний посібник. Львів : Растр-7, 2020. – 272 с.
2. Про бюджетну систему України : Закон України від 05.12.1990 р. № 512-XII : станом на 24 лип. 2001 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/512-12#Text> (дата звернення: 10.09.2024).
3. Фінансове право : навч. посіб. / кол. авт.: д.ю.н., проф., засл. діяч науки і техн. України О. С. Юнін, д.ю.н., доц. К. Р. Резворович, к.ю.н., доц. М. П. Юніна та ін. Дніпро : Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ, 2023. 180 с.

Валерія ЦАПОВИЧ
*курсантка факультету підготовки фахівців
для органів досудового розслідування НПУ
Науковий керівник: Денис ЮР'ЄВ
старший викладач кафедри кримінального процесу*

Дніпровський державний університет внутрішніх справ

ОСОБЛИВОСТІ ВЧИНЕННЯ ЗЛОЧИНІВ У СФЕРІ ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ, УЧИНЕНИХ ОРГАНІЗОВАНИМИ ГРУПАМИ І ЗЛОЧИННИМИ ОРГАНІЗАЦІЯМИ

Євроінтеграційні процеси, що продовжують активно відбуватись в нашій державі попри умови повномасштабної війни, безупинно вимагають реформування існуючих правоохоронних інституцій, судової влади, приведення положень кримінального законодавства, як матеріального, так й процесуального, до вимог та ідеалів правових систем країн Європейського Союзу. Яскравими прикладами реформації існуючої правоохоронної системи є створення спеціалізованих інституцій, професійна діяльність та компетенція яких спрямована на конкретну специфіку та підслідність, зокрема мова про створення Бюро економічної безпеки України (далі – БЕБ України), яке мало прийти на зміну існуючих підрозділів боротьби з економічною злочинністю, що функціонували як в підрозділах Національної поліції України (далі – НПУ), Служби безпеки України, а також існуючої на той час податкової міліції.

Проте, оцінюючи обсяги злочинної діяльності, що здійснюється в межах держави на різних її рівнях та галузях, об'єктивним є твердження, що БЕБ України з існуючим штатом та специфікою у обсягах завданих збитків не може охопити всі кримінальні правопорушення у господарській сфері, що вчиняються на території нашої держави, а тому НПУ, в межах компетенції продовжує здійснення досудових розслідувань у кримінальних провадженнях щодо вчинених кримінально-протиправних діянь у сфері економіки. Злочинні діяння в сфері економіки дуже різняться, тому складність полягає в єдиній методиці їх розслідування. Слід зауважити, що все ж таки існує істотна подібність за низкою ознак, що дозволяє розглядати злочини в економічній сфері як однорідну криміналістичну групу злочинів [1, с.4].

Багатоетапність та системність вчинення кримінальних правопорушень у сфері господарської діяльності зумовлює процес готування та їх вчинення таким, що потребує залучення значної кількості осіб, тому нерідко кримінальні правопорушення у сфері господарської діяльності вчинюються організованими групами та злочинними організаціями, проте, коли масштаб та розгалуженість окремих процесів, як до прикладу в організації або проведення азартних ігор, лотерей та подальшій легалізації коштів отриманих внаслідок функціонування таких закладів, вказані злочинні діяння можуть бути вчинені й злочинною спільнотою.

Як свідчить аналіз практичних показників уповноважених правоохоронних органів, особи, які здійснюють господарські злочини, досить оперативно реагують на зміни законодавчого регулювання певного виду господарської діяльності, плануючи свою подальшу злочинну діяльність, підбирають співучасників та розподіляють між ними функції, обирають технічні засоби з урахуванням їх новацій, відпрацьовують методи приховування слідів злочину [2, с.4]. У зв'язку з тим, що метою вчинення кримінальних правопорушень в сфері господарської діяльності, що вчиняються організованими групами або злочинними організаціями у переважній більшості є отримання прибутку, організатори їх вчинення нерідко користуються послугами фахових юристів, адвокатів, які надають консультації щодо приховування таких злочинів у правовій площині, або намагаються орієнтувати таку діяльність у «сіру» площину, що в окремих випадках може мати форму активної протидії досудовому розслідуванню, а тому, розглядаючи конкретні кейси, зазначені фахівці можуть набути статус «інтелектуального» пособника.

Вчинення злочинів у господарській сфері організованими групами та злочинними організаціями відрізняється від вчинення однорідних кримінальних правопорушень одним суб'єктом – сумою збитків, що завдається внаслідок вчинення таких діянь, що віднаходить свій вияв у формуванні та укріпленні тіньової економіки. Тіньова економіка - це складне соціально-економічне явище, представлене сукупністю неконтрольованих і нерегульованих як протиправних, так і законних, але переважно аморальних видів економічної діяльності, суб'єкти яких отримують надприбуток шляхом приховування доходів та ухилення від сплати податків [3, с.20].

Важливим аспектом є розробка типових слідчих ситуацій, що дозволяє правоохоронним органам швидко реагувати на злочини, оптимізувати процеси розслідувань та підвищити їх ефективність [4, с. 299]. Чітка організація проведення слідчих (розшукових) дій є важливою, оскільки дозволяє ефективно зібрати докази порушень і винних осіб, а також оцінити реальні наслідки для економіки та населення [5, с. 168].

Існування тіньової економіки всередині держави, яка перебуває у стані повномасштабної війни – це не лише втрати державного бюджету, що могли бути спрямовані на забезпечення нормального функціонування життєдіяльності суспільства та поліпшення його умов, але й реально загроза національній та державній безпеці, адже збитки, що завдаються внаслідок вчинення кримінальних правопорушень у господарській сфері – це втрачені державним бюджетом грошові кошти, що могли бути спрямовані на забезпечення боєздатності Збройних Сил України.

Отже, узагальнюючи та підсумовуючи зміст нашого дослідження, визначимо, що значна кількість кримінальних правопорушень у сфері господарської діяльності вчинюється саме організованими групами та злочинним організаціями, зазначене зумовлюється комплексністю процесів, що здійснюється в ході вчинення кримінально-протиправних діянь у сфері господарської діяльності, адже нерідко, такі діяння є сукупним результатом поетапних процесів що в кінцевій стадії містить склад кримінального правопорушення. До того, у зв'язку з тим, що кримінальні правопорушення в господарській сфері, у переважній більшості, має на меті отримання прибутку, організатори їх вчинення залучають до консультацій фахових спеціалістів-правників, які досліджуючи тенденції та прогалини чинного законодавства орієнтують організаторів на вчинення окремих дій, що на певних стадіях кримінального провадження можуть становити загрозу його результатам, здійснюючи активну протидію

повноті досудового розслідування. Однак, найбільшою загрозою вчинення кримінальних правопорушень у сфері господарської діяльності організованими групами та злочинними організаціями в умовах воєнного стану – недоотримання в державний бюджет грошових коштів, що могли бути спрямовані на забезпечення обороноздатності держави.

ВИКОРИСТАНІ ДЖЕРЕЛА:

1. Організація виявлення і розслідування фінансових та економічних злочинів : зб. метод. рекомендацій ; кол. авт.: Санакоєв Д. Б, Мороз В. П., Єфімов В. В. та ін. Дніпро : Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ, 2022. 460 с.
2. Виявлення та розслідування окремих видів злочинів у сфері господарської діяльності, учинених організованими групами і злочинними організаціями: методичні рекомендації; кол. авт. Дніпро: ДДУВС, 2021. 60 с.
3. Дії працівників поліції у разі виявлення економічних злочинів : методичні рекомендації / Кубецька О. М., Лазарев В. О., Неклеса О. В., Палешко Я. С., Санакоєв Д. Б. Дніпро: Дніпроп. держ. ун-т. внутр. справ, 2020. 76 с.
4. ТИПОВІ СЛІДЧІ СИТУАЦІЇ ТА ПЛАНУВАННЯ РОЗСЛІДУВАННЯ РОЗКРАДАНЬ, ЩО ВЧИНЯЮТЬСЯ СЛУЖБОВИМИ ОСОБАМИ НА ПІДПРИЄМСТВАХ МЕТАЛУРГІЙНОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ. *Naukovyy Visnyk Dnipropetrovskogo Derzhavnogo Universytetu Vnutrishnikh Sprav.* 2024. Т. 2. URL: <https://doi.org/10.31733/2078-3566-2024-2-299-304> (дата звернення: 24.09.2024).
5. Yuriev D. ORGANIZATION AND TACTICS OF CONDUCTING INDIVIDUAL INVESTIGATORS (DETECTIVE) ACTIONS REGARDING THEFTS AT METALLURGICAL INDUSTRY ENTERPRISES COMMITTED BY OFFICIAL PERSONS. *International scientific journal "Internauka". Series: "Juridical Sciences"*. 2021. No. 5(75). URL: <https://doi.org/10.25313/2520-2308-2024-5-9898> (date of access: 24.09.2024).